

Ба 46599

БЕЛАРУСКІ Дзяржауны Вышэйшы Пэдінстытут
ЗАВОЧНЫ СЭКТАР

Проф. І. І. ЗАМОЦІН

РАСІЙСКАЯ ЛІТАРАТУРА

ЭПОХІ РАСПАДУ ПРЫГОННАЙ ГАСПАДАРКІ
І РАЗЬВІЦЦЯ ПРАМЫСЛОВАГА КАПІТАЛІЗМУ

(XIX—пач. XX стагодз.)

ПРОГРАМА - КОНСПЭКТ
І ЗАДАНЬНІ

ДВБ

ВУЧПЭДСЭКТАР—МЕНСК

Ба 46599

Матэрыялы па завочным навучаньні

Друкуецца на правах рукапісу

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ВЫШЭЙШЫ ПЭДІНСТЫТУТ
ЗАВОЧНЫ СЭКТАР

Проф. І. І. ЗАМОЦІН

РАСІЙСКАЯ ЛІТАРАТУРА ЭПОХІ
РАСПАДУ ПРЫГОННАЙ
ГАСПАДАРКІ І РАЗЬВІЦЬЦЯ
ПРАМЫСЛОВАГА КАПІТАЛІЗМУ
(XIX—пач. XX стагодз.)

ПРОГРАМА-КОНСПЭКТ І ЗАДАНЫІ

Бел. аддзел
1994 г.

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ
В У Ч П Э Д С Э К Т А Р
МЭНСК—1932

Тэхрэдактар Л. ЛІЎШЫЦ
Корэктар Ю. ЖЫДОВІЧ

Здана ў друкарню 3/X—32 г.
Падпісана да друку 22/XI—32 г.

Уп. Галоўлітбелу №А 1014
Зак. № 3856—1000 экз
«П А Л Е С Д Р У К»

25. 6. 2009

Дапаможна-навучальныя матэрыялы па курсу расійскай літаратуры XIX і пач. XX ст., якія друкуюцца ў якасьці першага выпуску адпаведных зборнікаў Завочнага сэктару Беларускага дзяржаўнага вышэйшага пэдаггавіцкага інстытуту, складаюцца з дзвюх частак: першая з іх—канспэктыўны агляд курсу расійскай літаратуры эпохі распаду прыгоннай гаспадаркі і разьвіцьця прамысловага капіталізму (XIX—пач. XX ст.) у цэлым, і другая—структура заданьняў для прапрацоўкі данага курсу па разьдзелах і тэмах.

Названыя матэрыялы падрыхтаваны ў процэсе выкладаньня данага курсу на літфаку Беларускага дзяржаўнага вышэйшага пэдаггавіцкага інстытуту і яго Завочнага сэктару, а таксама і ў процэсе маіх заняткаў (дакладаў, консультацый, удзелу ў канфэрэнцыях і г. д.) з сэкцыяй выкладчыкаў мовы і літаратуры II канцэнтруменскіх ФЗС (пры пэдаггавіцкім доме Працасьветы); апроч таго, трэба адзначыць, што колектыўны крытычны прагляд праграмы і заданьняў данага курсу на сходах катэдры літаратуры літфаку ВПІ з удзелам студэнцтва даў магчымасьць аўтару ўнесці ў праграмную і лябараторную структуру курсу шэраг вельмі сур'ёзных паправак і дадаткаў.

Мэтавая ўстаноўка матэрыялаў—даць студэнтам стацыянарнага і завочнага ВПІ, а таксама і настаўнікам-выкладчыкам літаратуры ў II і III канцэнтрах мэтодольга-мэтодычную дапамогу ў галіне іх уласнай літаратурнай адукацыі і іх школьнай выкладчыцкай практыцы; пры гэтым галоўная ўвага зьвернута на ўстанаўленьне канцэпцыі для паасобных літаратурных групавак і паасобных пісьменьнікаў, што зьяўляецца (як гэта вызначалася ў маіх занятках з сэкцыяй выкладчыкаў мовы і літаратуры) найбольш патрэбным у практыцы школьнага выкладаньня.

Па сваёй асноўнай структуры даныя матэрыялы зьяўляюцца спробаю пабудовы праграмна-канспэктыўнага агляду гісторыі расійскай літаратуры XIX і пач. XX ст. у сьвятле вучэньня Ул. І. Леніна аб двух шляхах капіталістычнага разьвіцьця і яго-ж ацэнак паасобных пісьменьнікаў і паасобных твораў расійскай літаратуры за даны пэрыод.

Па лініі пэрыядызацыі гісторыі расійскай літаратуры праграмны склад курсу падзелен на тры разьдзелы: эпоха распаду прыгоннай гаспадаркі, эпоха разьвіцьця прамысловага капіта-

лізму і эпоха імперыялізму; у межах кожнай эпохі праведзена на аснове ленінскага вучэння групой клясавых літаратурных стыляў на матэрыяле творчасці адпаведных пісьменьнікаў.

Структура агляду паасобных пісьменьнікаў, як прадстаўнікоў данага клясавага літаратурнага стылю, складаецца з наступных асноўных момантаў: клясавая пазыцыя аўтара, клясавая прырода яго сьветапогляду, разгортваньне, на грунце сьветапогляду, яго творчага мэтаду ў паасобных творах і паасобных іх компонентах, функцыянальнасьць данай творчасці для сваёй эпохі і для нашага часу; усе названыя моманты паказваюцца ў іх ідэолёгічнай накіраванасьці ў парадку іх разьвіцьця на паасобных этапах данага творчага шляху. (Больш падрабязна структура агляду паасобных пісьменьнікаў разгорнута ў заданьнях да распрацоўкі курсу).

Матэрыялы прадугеджваюць шчыльную ўвязку з праходжаньнем курсу найбольш актуальных проблем марксысцка-ленінскага літаратуразнаўства, а таксама і раскрыцьцё мэтодологічных памылак антымарксысцкай крытыкі ў адносінах ацэнкі літаратуры данага пэрыяду; больш дэтальна абодвы названыя моманты паказаны ў заданьнях да лябораторнай прапрацоўкі.

Увязка данага курсу літаратуры са школьнай практыкай рэалізуецца шляхам увядзеньня ў яго склад пераважна таго літаратурнага матэрыялу, які ўваходзіць у школьныя праграмы II і III канцэнтраў (ФЗС, ШКМ, Рабфаку і інш.), а таксама шляхам прапрацоўкі ў заданьнях, побач з крытычнай літаратурай, некаторых узораў мэтодычнай структуры школьнага аналізу твораў, якія ахоплены тэмай заданьня і яго мэтавай установай.

З мэтай больш грунтоўнага і паглыбленага аналізу тэм курсу прапануецца ў процэсе работы над заданьнямі прытрымлівацца наступных мэтодычных момантаў:

1. Азнаёміцца з конспэктыўным аглядам курсу ў цэлым.
2. Азнаёміцца з паасобнымі этапамі ў разьвіцьці расійскай літаратуры XIX—пач. XX ст. (гл., напр., заданьні 1-е, 3-е, 9-е, 10-е).
3. Устаноўіць клясавы характар паасобных літаратурных групак для кожнага этапу ў разьвіцьці расійскай літаратуры XIX—пач. XX ст. (гл. адпав. заданьні).
4. Аналіз паасобных пісьменьнікаў праводзіць паводле наступнай схэмы: клясавая пазыцыя аўтара і асноўныя моманты яго сьветапогляду на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці; яго творчы шлях і паступовае разгортваньне яго творчага мэтаду ў адпаведнасьці з вызначанымі момантамі яго сьветапогляду на даных этапах разьвіцьця яго творчасці; рэалізацыя яго творчага мэтаду мастацкімі сродкамі паасобных компонентаў яго творчасці.

5. Аналіз творчасці данага пісьменьніка праводзіць на падставе тэксту яго твораў і крытычнай літаратуры, якая даецца ў заданьнях.

6. Агульныя дапаможнікі па даным курсе (гіст.-літарат. нарысы, монографіі, рабочыя кнігі ды інш.), з прычыны іх невыстарчальнай мэтадологічнай вытрыманасці ўлічваць выключна для даведкі і для крытычнага іх агляду.

Програма-конспэктыўная частка матэрыялаў пераважна дае мэтадологічныя ўстаноўкі для паасобных пэрыодаў гісторыі расійскай літаратуры XIX—пач. XX ст., ды для паасобных літаратурных стыляў і пісьменьнікаў; другая частка, якая зьмяшчае заданьні, паўтарае тыя-ж мэтадологічныя ўстаноўкі і ў шчыльнай увязцы з імі дае мэтодычную структуру працы над данымі тэмамі; такім чынам, заданьні трэба выкарыстаць пераважна як мэтодычную дапамогу для прапрацоўкі курсу.

Прымаючы пад увагу, што даныя матэрыялы зьяўляюцца першаю спробаю мэтадологічна-мэтодычнай структуры курсу расійскай літаратуры XIX—пач. XX ст. у практыцы беларускіх навучальных устаноў, пажадана правесці іх шырокае крытычнае абгаварэньне, каб на падставе яго ня толькі выправіць магчымыя памылкі і недахопы гэтага ўстановачна-конспэктыўнага агляду расійскай літаратуры, але і пабудаваць калектыўнымі сіламі студэнцтва і настаўніцтва адпаведную рабочую кнігу для таго-ж літаратурнага курсу.

І. Замоцін.

Жнівень, 1932 г.

УВАГА. У выпадках, калі студэнты ўпяршыню прыступаюць да сыстэматычнага вывучэньня расійскай літаратуры, ім даецца ў лекцыйнай форме ўступ да курсу ў відзе кароткага нарысу літаратуры да XIX ст. (пераважна другой палавіны XVIII ст.).

Конспэктывы агляд курсу расійскай літаратуры XIX і пач. XX ст. па разьдзелах і тэмах

Тэмы курсу п/чарзе	Програмны склад курсу (па разьдзелах і тэмах)	Тэматыка лекцый задань няў
1	I. Эпоха распаду прыгоннай гаспадаркі (першая палавіна XIX-га ст., перав. перш. 4 дзесяцігодз.) Эканоміка, політычнае становішча і клясавыя адносіны на даным этапе: пачатковае разьвіцьцё капіталістычнага ладу, распад прыгоннай гаспадаркі, поліцэйская ўрадавая сыстэма; рэакцыйнае дваранства, як апора ўраду Мікалая I; лібэральнае капіталізуючаеся дваранства і яго опозыцыя рэакцыйнай урадавай сыстэме; становішча сялянства на даным этапе. Літаратура данага этапу як зброя клясавай барацьбы: клясавая прырода літаратурных стыляў эпохі першай стадыі прамысловага капіталізму і распаду прыгоннай гаспадаркі ў сьвятле ленінскага вучэньня аб двух шляхох капіталістычнага разьвіцьця; літаратура ідэолёгаў лібэральнага дваранства і літаратура ідэолёгаў дваранскай рэакцыі ў іх клясавай функцыянальнасьці. Літаратура капіталізуючагася лібэральнага дваранства; ацэнка яе функцыянальнасьці на аснове тэорыі аб двух шляхох капіталістычнага разьвіцьця. Творчасьць дэкабрыстаў як перадавы фронт літаратуры	

20-х гадоў; поэты-дэкабрысты як ідэолёгі буржуазнай рэвалюцыі; грамадзянская лірыка К. Рылеева. А. С. Грыбаедаў, як ідэолёг лібэральнай часткі дваранства; яго клясавая пазыцыя, адносіны да праграмы і тактыкі дэкабрыстаў і да ўрадавай політыкі Мікалая І; нацыяналізм Г. Комэдыя „Горе от ума“; прапамленне ў ёй грамадзка-політычных проблем свайго часу; яе функцыянальнасьць у абстаноўцы клясавай барацьбы на даным этапе.

А. С. Пушкін і М. Ю. Лермантаў як ідэолёгі дваранскага лібэралізму першай трэці XIX-га ст. на грунце буржуазнага перараджэньня дваранства.

Творчасьць А. С. Пушкіна (1799-1837). Клясавая самасьведомасьць П. у яе разьвіцьці на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці. Клясавая прырода асноўных момантаў яго сьветапогляду ў іх паступовым разгортваньні: яго пратэстуючы лібэралізм, які часам вырастае да рэвалюцыйнай настраёвасьці (першы этап); яго філэзофскі эклектызм (адносіны да рацыяналізму XVIII ст. і да ідэалізму пач. XIX ст., імкненьне сынтэзаваць філэзофскія напрамкі свайго часу); падыход да гісторыі як да выключна эвалюцыйнага працэсу і адмоўныя адносіны да рэвалюцыйнага руху; погляд на гісторыю Расіі як на засваеньне заходня-эўрапейскай культуры на нацыянальнай глебе (другі этап); паступовы адыход ад раньняй рэвалюцыйнай настраёвасьці і ад лібэральна-дваранскай опозыцыі ў бок прызнаньня гістарычнай неабходнасьці буржуазнага перараджэньня дваранства і капіталістычнага, шляхам рэформ, разьвіцьця Р. (трэці этап).

Творчы шлях П. і разгортваньне яго творчага мэтаду на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці. П. на раннім этапе яго творчасці (1817—1824): політычныя эпіграмы, вершы і поэмы; адносіны П. да дэкабрыстаў;

Лекцыя:
Творчасьць
дэкабрыстаў.
Творчасьць
А. С. Гры-
баедава

Заданьне № 1
Літаратура
капіталізу-
ючага сьвета-
раднага
дваранства
першай трэ-
ці—XIX ст.
Творчасьць
А. С. Пуш-
кіна.

політычная і грамадзкая рэчаіснасьць часоў дэкабрызму ў праламленьні Пушкіна (лірыка і поэмы раньняга этапу); клясавая накіраванасьць раньняй творчасьці П. як лібэральная опозыцыя рэакцыйнаму ўраду, які апіраўся на рэакцыйнае дваранства. П. на этапе адыходу ад лібэральна-дваранскай опозыцыі і т. зв. „прымірэньня“ з рэчаіснасьцю (1824-1830): „Борис Годунов“, „Евгений Онегин“, „Стансы“, „Полтава“, „Бородинская годовщина“, „Клеветникам России“; соцыяльнае быцьцё дваранства (сталічнага і провінцыяльнага); гістарычнае мінулае і сучасныя поэту гістарычныя падзеі ў Пушкінскім паказе; роля дваранства ў тлумачэньні П., яго ацэнка дзейнасьці Пятра I і Мікалая I; яго адносіны да прыгонніцтва і да сялянскага рэвалюцыйнага руху; адносіны да нацыянальнага пытаньня і вялікадзяржаўны шовінізм П.; агульная накіраванасьць творчасьці П. на даным этапе як зьмена лібэральна-опозыцыйнай настраёвасьці зацьверджаньнем гістарычнай ролі дваранства ў процэсе паступовага, шляхам рэформ, разьвіцьця Расіі (намячаючыся прускі шлях капіталістычнага разьвіцьця). П. на этапе далейшага разьвіцьця клясавай самасьвядомасьці ў бок прызнаньня гістарычнай неабходнасьці буржуазнага перааджэньня дваранства (30-я гады): „Моя родословная“, „История села Горюхина“, „Станционный смотритель“, „Гробовщик“, „Дубровский“, „Медный всадник“, „Капитанская дочка“; адыход ад выключна дваранскіх вобразаў і выяўленьне інтарэсаў да дробна-буржуазнай тэматыкі і адпаведных вобразаў, пушкінскі паказ клясавых адносін на даным этапе яго творчасьці; агульная накіраванасьць творчасьці П. на этапе 30-х гадоў як прызнаньне для лібэральнага дваранства неабходнасьці ўступіць на шлях паступовага, шляхам рэформ, капіталі-

стычнага разьвіцьця Р. Лірыка П. на паасобных этапах яго творчасьці; эвалюцыя яе тэматыкі і клясавай накіраванасьці. Рэалізацыя творчага мэтаду П. (гл. вышэй) на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці; адпаведны агляд кампанэнтаў яго творчасьці; пытаньне аб уплывах зах.-эўрапейскай літаратуры на творчасць П.; перасіленьне ім байронізму і іншых літаратурных напрамкаў раньняй пары творчасьці і паступовы рост (у сувязі з адыходам ад уміраючай клясы да новай соцыяльнай формацыі) пушкінскага рэалізму (мастацкая проза, журналізм і інш.)

Функцыянальнасьць творчасьці П. як ідэолёга намячаючага прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця для данага этапу гісторыі клясавай барацьбы (першая трэць XIX ст.). Проблема спадчынасьці пушкінскай творчасьці; пытаньне аб яе соцыяльна-выхаваўчым значэньні ў школьным выкладаньні.

2 Творчасць М. Ю. Лермантава (1814-1841) як ідэолёга капіталізуючага лібэральнага дваранства на этапе 30-40-х г. г. XIX ст.

Клясавая пазыцыя Л. на даным этапе; яго адносіны да опозыцыйнай часткі дробнага дваранства і да вялікасьвецкай арыстократыі; яго адносіны да рэакцыйнага ўраду Мікалая I. Клясавая прырода сьветапогляду Л.—протэст супроць рэакцыйнай політычнай сыстэмы і яе носьбітаў і разам з тым прызнаньне свайго бяссьільля рэалізаваць сваю протэстуючую настраёвасьць, ва ўмовах сваёй сучаснасьці; адсюль уласьцівае данай клясавай групе ўпадніцтва Л. як выяўленьне пасыўнасьці яго протэстуючых настрояў і яго ўход у нястрыманы ідэалізм пры наяўнасьці імкненьня аб'ектыўна падыйсьці да грамадзкай рэчаіснасьці свайго часу.

Клясавая прырода творчага мэтаду Л. у адпаведнасьці з асноўнымі момантамі яго сьветапогляду: наяўнасьць у яго мэтадзе прогрэсыву-

Лекцыя:
Творчасць
М. Ю. Лермантава

най накіраванасьці (барацьба супроць політычнай рэакцыі і рэакцыйнага дваранства) як вядучая процілегласьць, і моманты ўпадніцтва як праявы пасыўнасьці яго протэсту супроць варажэга яму ладу жыцця; клясавая прырода романтизму Л. як выяўленьне яго адрыву ад традыцый сваёй клясы, незадаволенасьці грамадзка-політычным складам сучаснай яму рэчаіснасьці і адсутнасьці ў яго сацыяльным быццё адпаведных умоў да больш шчыльнага ўключэньня ў склад новага капіталістычнага ладу жыцця.

Рэалізацыя творчага мэтаду Л. у яго лірыцы („Прощай, немытая Россия“, „Родина“, „Смерть поэта“, „1 января“, „Дума“, „Парус“, „Тучи“, „Утес“, „И скучно и грустно“, „Дубовый листок оторвался“, „Благодарность“) і ў эпічных творах („Демон“, „Мцыри“, „Песьня про царя Ивана Васильевича“, „Герой нашего времени“): тэматыка протэсту супроць тагочаснага рэакцыйнага політычнага ладу і рэакцыйнага вялікасьвецкага дваранства і тэматыка ўпадніцкіх настрояў у лірыцы і эпіцы Л.; яе разгортваньне і праламленьне ў Лермантаўскім творчым мэтодзе і яе асноўная ідэолёгічная накіраванасьць; асаблівасьці Лермантаўскага рэалізму і романтизму ў паасобных кампанэнтах яго творчасьці; мотывы зах.-эўр. літаратуры ў творчасьці Л.; функцыянальнасьць творчасьці Л. на этапе 30-40-х г. г. XIX ст.; пытаньне аб рэвалюцыйнасьці яго поэзіі.

3

Літаратура рэакцыйнага дваранства 30—40-х г.г., абарона прыгонніцкай сыстэмы і барацьба супроць капіталізуючайся лібэральнай часткі дваранства.

Творчасьць М. В. Гоголя (1809—1852) як ідэолёга рэакцыйнага дваранства на даным этапе.

Клясавая пазыцыя рэакцыйнага прыгонніцкага дваранства на этапе распаду прыгоннай гаспадаркі і пачатковага разьвіцця прамысло-

Заданьне №2
Літаратура
рэакцыйнага
дваранства
30-х і пач.
40-х г. г.
Творчасьць
М. В. Го-
голя

вага капіталізму і яго адносіны да двух шляхоў капіталістычнага разьвіцьця. Пануючая роля рэакцыйнага дваранства ва ўрадавай сыстэме эпохі Мікалая I і клясавая прырода т. зв. „офіцыйнай народнасьці“ як ідэолёгіі рэакцыйнага дваранства. Клясавая пазыцыя Гоголя на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці: шчыльная сувязь з традыцыямі і ідэаламі дробна-маёнткавага дваранства; характар яго адносін да свайго соцыяльнага асяродзішча; адносіны да іншых клясавых груп, да афіцыйнай урадавай політыкі; паступовае нарастаньне яго рэакцыйнай ідэолёгіі; абарона т. зв. „офіцыйнай народнасьці“; шовінізм і антысэмітызм Г.

Творчы шлях Гоголя і разгортваньне яго творчага мэтаду на аснове яго сьветапогляду. Рэакцыйная накіраванасьць у паступовым яе нарастаньні (першы этап—30-я гады); пераход ад крытычнага агляду рэчаіснасьці свайго часу да абароны ідэалаў і традыцый рэакцыйнага дваранства і аб'ектыўна-ідэалістычны падыход (рэлігійнасьць, моралізм, ідэалізацыя мінулага) да вырашэньня тагочасных соцыяльна-політычных праблем (другі этап,—пераважна этап поэмы „Мертвые души“) як асноўныя моманты сьветапогляду Г. Творчасць Г. у гады напісаньня зборн. „Вечера на хуторе“ (1831—3) і „Миргород“ (1835); тэматыка Г. на даным этапе і яе ідэолёгічная накіраванасьць: крытычныя адносіны да свайго соцыяльнага асяродзішча, дробна-маёнткавага дваранства і разам з тым бяссьільле перамагчы сваю сувязь з яго ідэаламі і традыцыямі. Апов. „Невск. проспект“, „Портрет“, „Шинель“, „Записки сумасшедшего“ (1834—1842); дробна-буржуазнае сталічнае асяродзішча (чыноўніцтва і інтэлігенцыя) у прапамленьні Г.; ідэолёгічная накіраванасьць на даным этапе гогалеўскага разгортваньня тэматыкі гарадскога жыцьця: моралізм і прымі-

рээнцтва Г. як рэакцыйны выхад з соцыяльных супярэчнасьцяў на даным этапе. Комэдыя „Ревизор“ (1836). Гогалеўскі паказ провінцыяльнага ўкладу грамадзкага жыцьця і ўрадавай сыстэмы; характар яго крытыкі і наяўнасьць пералому ад крытыкі да абароны паданай ім рэчаіснасьці (гл. „Театральный разъезд“ і „Развязку“ „Ревизора“). Г. у гады працы над поэмай „Мертвые души“ (1 ч.—1834—1842, 2 ч.—1842—1852), паказ адмоўных бакоў памешчыцкага і чыноўніцкага асяродзішча ва ўмовах распаду прыгоннай гаспадаркі; выхад са становішча распаду паводле разуменьня Г.—вобраз Кастанжогла і клясавая прырода яго паказу; аб’ектыўны сэнс поэмы і яе ідэолёгічная накіраванасьць; політычная праграма Г. на даным этапе („Выбранные места из переписки с друзьями“) і яе раскрыцьцё ў поэме.

Падагульняючая ацэнка на падставе праведзенага аналізу творчасьці Г. Рэалізацыя асноўных момантаў яго сьветапогляду ў разгортваньні яго творчага мэтоду; тэматыка, яе клясавая пакіраванасьць, кампозыцыйныя стылістычныя, жанравыя і інш. сродкі гогалеўскай творчасьці як літаратурнага стылю рэакцыйнага дваранства; клясавая прырода адносінаў Г. да зах.-эўр. літаратурных уплываў (Г. і нямецкі романтизм). Меншавіцкая ацэнка Г. у крытыцы Пераверзева; асноўныя памылкі пераверзаўскай канцэпцыі ў іх канкрэтызацыі на аналізе творчасьці Г. Функцыянальнасьць Г. для сваёй эпохі і для нашага часу. Творчасьць Г. як спадчына ў сучаснай літаратурнай вучобе і як матэрыял школьнага выкладаньня.

II.

Эпоха разьвіцьця прамысловага капіталізму (другая палова XIX ст., перав. ад 40-х гадоў і дал.).

- 4 Шляхі капіталістычнага разьвіцьця Расіі другой паловы XIX ст.: прускі шлях рэформ, амэ-

рыканскі—шлях рэвалюцыі (Ул. І. Ленін, — „Аграрная программа социал-демократии в первой русской революции 1905—1907 г. г.“) на этапах дэрэфарменнага і пасьлярэфарменнага часу. Эканоміка, політычнае становішча і клясавыя адносіны перадрэфарменнага часу; рэакцыйнае і лібэральна-буржуазнае дваранства; гандлёвая і прамысловая буржуазія ў іх узаемаадносінах і барацьбе; выхад на арэну грамадзкасьці новай соцыальнай групы—рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі (розначынства); рэвалюцыйны рух сялянства на даным этапе. Пасьлярэфарменная эканоміка і політычнае становішча 60—70-х г. г.; становішча сялянства і характар сялянскага руху пасьлярэфармы; рабочая кляса ў пасьлярэфарменны час; буржуазнае перараджэньне пасьлярэфарменнага дваранства ў аднэй яго частцы, дэградацыя яго—у другой; разначынчаская дробнабуржуазная інтэлігенцыя ў яе праслаеньнях і яе пазыцыях ў клясавай барацьбе на даным этапе.

Літаратура на этапе перадрэфарменнага часу і ў пасьлярэфарменныя гады. Літаратурны стыль лібэральна-буржуазнага дваранства і літаратурны стыль прамысловай буржуазіі ў барацьбе за прускі шлях капіталістычнага разьвіцьця; літаратурны стыль рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі ў барацьбе за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця; літаратурныя стылі дэградуючага дваранства, гандлёвай буржуазіі і рэакцыйнай дробнай буржуазіі ў барацьбе супроць капіталістычнага разьвіцьця ў яго абодвух напрамках. Літаратурная крытыка на даных этапах; яе клясавая прырода і накіраванасьць. Белінскі і яго наступнікі; Чарнышэўскі як крытык; Дабралюбаў, Пісараў. Клясавая групоўка журналістыкі на даных этапах і яе функцыянальнасьць у клясавай барацьбе перад—і пасьлярэфарменнага часу. „Современник“—Чарнышэўскага і „Колокол“—Герцэна як паказальнікі барацьбы двух шляхоў капіталістычнага разьвіцьця.

Літаратура лібэральна - буржуазнага дваранства 40—70-х г.г. у барацьбе за прускі шлях капіталістычнага разьвіцьця.

Творчасьць І. С. Тургенева (1818—1883) як ідэолёга лібэральна-буржуазнага дваранства на даных этапах.

Клясавая пазыцыя Тургенева на перадрэформенным і пасьлярэформенным этапах: яго дваранскі лібэралізм, адносіны да ўрадавай сыстэмы, да рэволюцыйнага руху, да прыгоннага сялянства і да рэформы; адыход яго ад лібэралізму ў бок рэакцыі на этапе пасьля рэформы, абарона прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця як асноўная накіраванасьць яго грамадзкай і літаратурнай дзейнасьці. Суб'ектыўны ідэалізм Т. у яго падыходзе да рэчаіснасьці (элементы біолёгізму і элементы містыкі ў яго ідэалістычным сьветапоглядзе); ідэалістычны склад творчага мэтоду Т.; клясавая прырода тургенеўскага эклектычнага „рэалізму“: біолёгізм у замалёўцы паасобных зьяў жыцьця і ідэалістычнае тлумачэньне грамадзкай рэчаіснасьці і мастацкія сродкі, якімі ён опэруе.

Творчы шлях Тургенева і разгортваньне яго творчага мэтоду па паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці. Творчасьць Т. у 40—50 г. („Записки охотника“, „Рудин“); тургенеўскі паказ клясавай рэчаіснасьці перадрэформеннага часу; ідэолёгічная накіраванасьць яго творчасьці на даным этапе: праблема вырашэньня сялянскага пытаньня і праблема буржуазнага перараджэньня дваранства ў асьвятленьні Т. Творчасьць Т. у 60—70-х г.г. („Отцы и дети“, „Новь“); пасьлярэформенныя клясавыя адносіны ў праламленьні Т.; тургенеўскі паказ розначынскага радыкальнага дэмократызму (вобраз Базарава) і рэволюцыйнага народніцтва (вобразы рэвалюцыянэраў у ром. „Новь“); ідэолёгічная накіраванасьць яго творчасьці на этапе пасьля рэформы: барацьба

Заданьне №3.
Літаратура
лібэральна-
буржуазнага
дваранства
40—70-х г.г.
Творчасьць
І. С. Турге-
нева

супроць рэволюцыйнай дробнай буржуазіі і абарона пасьлярэформеннай пазыцыі капіталізуючагася дваранства; праграма „постепеновства“ як раскрыцьце тэндэнцый прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця. Конкрэтызацыя асноўных установак творчага мэтаду Т. у паасобных кампанэнтах яго твораў; тургенеўскія жанры: кампозыцыйныя прыёмы; стылістычныя сродкі.

Функцыянальнасьць творчасьці Т. як абаронцы прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця для сваёй эпохі і для нашага часу.

5. Літаратура прамысловай буржуазіі 40—70-х г. г. у барацьбе за прускі шлях капіталістычнага разьвіцьця.

Творчасьць І. А. Гончарова (1812—1891) як ідэолёга прамысловай буржуазіі на даным этапе.

Клясавая пазыцыя Гончарова на этапах перадрэформеннага і пасьлярэформеннага часу; яго адносіны да дваранства, прамысловай буржуазіі і да дробна-буржуазнага розначынства; яго службовая дзейнасьць як чыноўніка і адносіны да ўрадавай політыкі. Асноўная накіраванасьць ў яго сьветапоглядзе і ў структуры яго творчага мэтаду: прызнаньне гістарычнай неабходнасьці паступовага, шляхам рэформ, капіталістычнага разьвіцьця Р. і разам з тым бяссьільле перамагчы традыцыі прыгоньніцкага патрыярхалізму (пераважна на этапе 60—70-х гг.); нахіл да эмпірычнага назіраньня над зьявамі жыцьця і аб'ектыўна-ідэалістычная ацэнка таго-часнай грамадзкасьці ў яе цэлым.

Творчы шлях Г. і разгортваньне яго творчага мэтаду ў паасобных творах і іх кампанэнтах. Г. на этапе 40—50-х г. г. Роман „Обломов“: тэма роману (сутычка дваранска-памешчыцкага і буржуазна-гарадзкога ладу жыцьця), і яе разгортваньне мастацкімі срод-

Заданьне №4
Літаратура
прамысловай
буржуазіі
40—70-х г. г.
Творчасьць
І. А. Гонча-
рова

камі роману (компазыцыя, пэйзаж, бытавыя карціны, стылістычныя сродкі); вобразы Обломова і Штольца і клясавая прырода іх мастацкага паказу; ацэнка аўтарам „абломаўшчыны“ і яго адносіны да кантраснага з Обломовым вобразу Штольца; агульная ідэолёгічная накіраванасьць роману—зацьверджаньне ў вобразе Штольца, як прадстаўніка прамысловай буржуазіі, новага чалавека і новага ладу жыцьця, якія прышлі на зьмену ўміраючаму патрыярхалізму дваранскай абломаўшчыны. Г. на этапе 60—70-х г.г. Роман „Обрыв“: вобразы дваранска-памешчыцкага быту і вобраз разначынца ў романе, клясавая прырода іх мастацкага паказу; барацьба Г. супроць радыкальнага дэмакратызму і паварот у бок ідэалізацыі дваранскага патрыярхалізму; буржуазнае перараджэньне дваранства (Тушын) у паказе Г. як процівага перажыткам абломаўшчыны (Райскі) і радыкалізму новых людзей (Марк Волахаў).

Наяўнасьць асноўных установак творчага методу Г. (гл. вышэй) на абодвух этапах яго творчасьці; элемэнты аб'ектыўнага ідэалізму ў ацэнцы Г. вобразаў Обломова, Штольца, Райскага, Тушына і галоўных жаночых фігур яго романаў. Функцыянальнасьць творчасьці Г. як ідэолёга прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця на этапах 40—50-х і 60—70-х г.г. (арыентацыя Г. на прамысловую буржуазію—„Обломов“ і на буржуазнае перараджэньне дваранства—„Обрыв“). Функцыянальнасьць творчасьці Г. (ром. „Обломов“) для нашага часу; выказваньні Ул. І. Леніна адносна функцыянальнасьці вобразаў Обломова і мастацкага паказу т. зв. абломаўшчыны.

Ацэнка Г. у антымарксысцкай крытыцы; памылкі пераверзеўскай крытыкі ў ацэнцы творчасьці Г. Г. у школьнай прапрацоўцы.

- 6 Літаратура гандлёвай буржуазіі 40—70-х г. г.; абарона традыцый і ідэалаў гандлёвай буржуазіі і барацьба супроць дваранскага лібэралізму і падымаючайся прамысловай буржуазіі.

Лекцыя:
Творчасьць
А. М. Астроўскага ў
40—70 гадох.

Творчасьць А. М. Астроўскага (1823—1886) як ідэолёга гандлёвай буржуазіі. Творчасьць Астроўскага ў 40—50-х гадох: „Темное царство“, гандлёвага быту ў праламленьні Астроўскага; яго ідэолёгічная ўстаноўка на даным этапе—зацьвярджэньне ідэалаў купецкага патрыярхалізму як выхаду з цемнаты і самадурства і опозыцыя разгортваючайся капіталістычнай формацыі грамадзкага жыцьця. Астроўскі ў 60—70-х гадох: вобразы дваранскага распаду, буржуазнага перараджэньня дваранства і падымаючайся прамысловай буржуазіі ў пасьлярэформенных п'есах А., яго ацэнка капіталістычнага ладу жыцьця з пазыцыяй ідэолёга гандлёвай буржуазіі.

- 7 Літаратура рэволюцыйнай дробнай буржуазіі 60—70 г. г. у барацьбе за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця.

Творчасьць М. Г. Чарнышэўскага (1828—1889) як ідэолёга рэволюцыйнай дэмакратыі 60—70-х гадоў.

Клясавая пазыцыя Ч. на этапах дарэформеннага і пасьлярэформеннага часу; яго рэволюцыйная дзейнасьць і барацьба з царызмам. Ч. як мысьліцель, грамадзкі дзеяч і пісьменьнік у сьвятле лэнінскай ацэнкі. Ч. як крытык; асноўныя палажэньні яго крытыкі (паводле яго прац „Эстетические отношения искусства к действительности“ і „Очерки Гоголевского периода русской литературы“); клясавая прырода погляду Ч. на мастацтва і на задачу літаратуры ва ўвязцы з яго філэзофскім сьветопоглядам і з ідэолёгічнай накіраванасьцю яго як правадыра рэволюцыйнай дэмакратыі; месца Ч. у гіс-

Заданьне
№ 5.
Літаратура
рэволюцый-
най дробнай
буржуазіі
60—70-х г. г.
Творчасьць
М. Г. Чар-
нышэўскага.

торыі расійскай крытыкі як папярэдніка марксысцкай літаратурнай крытыкі.

Ленінская ацэнка сьветапогляду Ч. як матэрыяліста, як прадстаўніка ўтопічнага соцыялізму і як дэмократа-рэвалюцыянера. Асаблівасьці яго творчага мэтаду, абумоўленыя асноўнымі момантамі яго сьветапогляду. Ёх канкрэтызацыя ў романе „Что делать?": тэма роману і клясавая прырода яе разгортваньня мастацкімі сродкамі (компазыцыя, стылістычныя сродкі, бытавыя карціны і інш.); соцыяльны зьмест роману ў вобразах, — паказ розных соцыяльных груп і людзей новага соцыяльнага асяродзішча (прадстаўнікоў рэвалюцыйнага розначынства), паказ клясавай барацьбы на даным этапе, новага быту ў яго сямейных і грамадзкіх адносінах, карцін соцыялістычнага будаўніцтва ў будучым; шляхі, якія намячаюцца аўтарам, для рэалізацыі ў будучыне новага соцыяльнага ладу жыцця чалавецтва; яго памылкі як прадстаўніка ўтопічнага соцыялізму і т. зьв. „прасьвяціцельства“ 60-х гадоў пры вырашэньні данай праблемы.

Асноўная накіраванасьць роману ў цэлым як ідэолёгія рэвалюцыйнай дэмократыі на этапе 60—70-х гадоў і як пропаганда ўтопічнага соцыялізму. Функцыянальнасьць творчасьці Ч. у гісторыі клясавай барацьбы на даным этапе як ідэолёга рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі і барацьбіта за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця; адносны да Ч. пісьменьнікау-прадстаўнікоў іншых клясавых груп. Ленінская ацэнка функцыянальнасьці Ч. як пісьменьніка. Плеханаў аб Ч.; яго памылкі ў ацэнцы творчасьці Ч. Значэньне літаратурнай дзейнасьці Ч. у прыватнасьці яго роману „Что делать?“, для нашага часу.

А. І. Герцэн (1812—1870) у 40—60-х гадох. Ленінская ацэнка Г. як „пісьменьніка, які адыграў вялікую ролю ў падрыхтоўцы расійскай

Лекцыя.
Творчасць
А. І. Герцэна

рэволюцыі". Пазыцыя Г. перад рэформай і ў пасьлярэформенны час у барацьбе двух шляхоў капіталістычнага разьвіцьця Р. Літаратурная дзейнасьць Г.; „Былое и думы“, ром. „Кто виноват“ і апавяданьні Г. Левае крыло дробна-буржуазнай літаратуры 60—70-х гг. „Салтыкоў (Шчэдрин), Памялоўскі, Фёдараў (Амалеўскі....), Шэльлер (Міхайлаў) і інш.

Творчасьць М. Е. Салтыкова (Шчэдрина): крытыка фэадальна-прыгонніцкай сыстэмы, сатыра на бюрократыю і занепадаючае дваранства, з аднаго боку, і раскрыцьце рэакцыйнасьці лібэральнага дваранства і лібэральных „рэформ“ 60-х гадоў—з другога; абарона абяздоленага пасьлярэформеннага сялянства („Губернские очерки“, „История одного города“, „Сказки“, „Пошехонская старина“).

Лекцыя:
Левае крыло
дробна-бур-
жуазнай лі-
таратуры
60—70-х гг.
Творчасьць
М. Е. Салты-
кова

8 Літаратура рэволюцыйнай дробнай буржуазіі 60—70-х гг.
у барацьбе за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця.

Творчасьць М. А. Некрасава (1821-1877)
як ідэолёга рэволюцыйнай дробнай буржуазіі.

Заданьне
№ 6:
Літаратура
рэволюцый-
най дробнай
буржуазіі
60—70-х гг.
Творчасьць
М. А. Некра-
сава

Клясавая пазыцыя Н. перад рэформай ў пасьлярэформенныя гады; яго прыналежнасьць да опозыцыйнай часткі дробнага дваранства, якая перарастала ў рэвалюцыйнае розначынства; шлях Н. ад опозыцыйнага дваранскага лібэралізму да розначыннага рэволюцыйнага дэмократызму. Адыход ад дваранскага лібэралізму (этап да рэфрмы) і рост рэволюцыйна-дэмократычнага сьветапогляду (этап пасьля рэформы) як кіруючыя моманты ў разгортваньні творчага мэтоду Н. Ленінская ацэнка клясавай пазыцыі Н.

Творчы шлях Н. і рэалізацыя вышэйпаказаных момантаў яго сьветапогляду ў яго творчым мэтодзе. Н. на этапе перадрэформеннага часу; аналіз твораў (1846—1860): „Тройка“, „Родина“, „Псовая охота“, „Отрывки из путевых

записок гр. Гаранского“, „Несжатая полоса“, „Забытая деревня“, „Размышления у парадного под'езда“, Песнь „Еремушке“, „О погоде“ (ч. 1), „Рыцарь на час“, „Что ни год—уменьшаются силы“. Тэматыка творчасьці Н. на даным этапе; паступовая дэмакратызацыя яго мастацкіх прыёмаў і сродкаў і клясава-ідэолёгічная накіраванасьць яго творчасьці данага часу („Дваранскае пакаяньне“ Н., пералом у бок рэволюцыйнага дэмакратызму).

Н. на этапе 60—70-х гадоў; аналіз твораў (1861—1877): „Свобода“, „Крестьянские дети“, „Коробейники“, „Зеленый шум“, „Калистрат“, „Орина, мать солдатская“, „Мороз красный нос“, „Железная дорога“, „О погоде“ (ч. 2), „Песня о свободном слове“, „Современники“, „Кому на Руси жить хорошо“, „Памяти Добролюбова“, „Чернышевский“, „Еще, тройка“, „Есть и Руси чем годиться“, Разгортваньне творчага мэтоду Н. на даным этапе; соцыяльны зьмест яго творчасьці (вёска, горад, рабочая кляса і рэволюцыйная дробная буржуазія ў некрасаўскім праламленьні); клясавая прырода некрасаўскіх жанраў, стылістычных сродкаў, тэхнікі вершаскладаньня і інш.; клясава-ідэолёгічная накіраванасьць Н. на даным этапе як барацьбіта за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця. Адносіны да Н. прадстаўнікоў дваранскай літаратуры; адносіны яго да рэволюцыйнай дробнай буржуазіі, у прыватнасьці да Чарнышэўскага.

Функцыянальнасьць творчасьці Н. на этапах перад і пасля рэформы ў сьвятле теорыі Ул. І. Леніна аб двух шляхах капіталістычнага разьвіцьця. Меншавіцкія памылкі ў ацэнцы Н. (Гарбачоў, „Капитализм и русская литература“, Войталоўскі—Очерки ист. русск. лит.). Функцыянальнасьць Н. для нашага часу; значэньне Некрасаўскай спадчыны для сучаснага

літаратурнага руху; соцыяльна-выхаваўчае значэньне яе ў школьным выкладаньні.

Народніцтва 60—70-х гадоў. Клясавая прырода рэвалюцыйнага народніцтва ў ленинскім асьвятленьні як выяўленьня „рэвалюцыйнасьці буржуазнай сялянскай дэмакратыі ў яе барацьбе за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця Р.; „прогрэсыўны гістарычны зьмест народніцтва“ (згодна азначэньню Ўл. І. Ленна) як тэорыі масавай дробна-буржуазнай барацьбы капіталізму дэмакратычнага супроць капіталізму лібэральна-памешчыцкага“. Народніцтва і народніцкая літаратура ў яе адценьнях і групоўках т. зв. „бэлетрысты-народнікі“ 60--70-х гг.: Рашэтнікаў, Левітаў, Гл. Усьпенскі, Златаўрацкі; іх сувязь з народніцтвам (у яго паасобных праслаеньнях). Гл. Усьпенскі як ідэолёг рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі; яго адносіны да рэвалюцыйнага народніцтва; творчасць Гл. Усьпенскага: „Нравы Растеряевой улицы“, „Разорение“, „Власть земли“; яе функцыянальнасьць; пытаньне аб спадчынасьці творчасьці Ў. (народніцкі нарыс.); трактоўка яго творчасьці ў сучаснай крытыцы.

Лекцыя:
Бэлетрысты-
народнікі
60—70-х гг.
Творчасць
Гл. Усьпен-
скага

9 Літаратура буйна-маэнткавага дваранства другой палавіны XIX ст. у барацьбе супроць капіталістычнага ладу на аснове сялянскага патрыярхалізму.

Творчасць Л. М. Талстога (1828—1910) як ідэолёга патрыярхальнага сялянства ў пасьўнай барацьбе супроць капіталізму.

Клясавая пазыцыя Т. на паасобных этапах яго творчасьці; прыналежнасьць яго да арыстокрычнага буйна-маэнткавага дваранства; адносіны да сваёй клясы і да іншых клясавых груп (у прыватнасьці, да рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі); яго клясавыя ідэалы на паасобных этапах яго соцыяльнага быцьця.

Заданьне
№ 7:
Літаратура
буйна-маэнт-
кавага два-
ранства дру-
гой палаві-
ны XIX ст.
Творчасць
Л. М. Тал-
стога

Супярэчнасьці ў складзе сьветапогляду Т. у сьвятле ленінскай яго ацэнкі („с одной стороны, беспощадная критика капиталистической эксплоатации, разоблачение правительственных насилий... срывание всех и всяческих масок, с другой стороны—юродивая проповедь „непротивления злу насилием“); клясавая прырода гэтых супярэчнасьцяў; усьведамленьне Талстым крызысу сваёй клясы; разрыў з ёю і пералом у бок зацьверджаньня сялянскага патрыярхалізму як выхаду з супярэчнасьцяў эпохі; адсюль талстоўская ідэолёгія як „зеркало слабости крестьянской буржуазной революции“ (У. І. Ленін, „Толстой как зеркало русской революции“). Творчы мэтад Т. у адпаведнасьці з вышэйадзначанымі, на основе ленінскай ацэнкі, супярэчнасьцямі ў яго сьветапоглядзе; з аднаго боку, імкненьне да аб'ектыўнасьці ў замалёўцы зьяў жыцьця ва ўсёй іх складанасьці (біолёгізм і фізыолёгізм Т.) і т. зв. талстоўскія „прарывы ў матэрыялістычнае разуменьне рэчаіснасьці“, узятая у пляне яго бязьлітаснай крытыкі; з другога—аб'ектыўна-ідэалістычны падыход да тлумачэньня соцыяльных супярэчнасьцяў сваёй эпохі і мэтафізычная канцэпцыя гістарычнага працэсу.

Творчы шлях Т. і разгортваньне яго творчага мэтаду па паасобных этапах яго творчасьці. Ацэнка Ўл. І. Леніным мастацкіх твораў Талстога, бытапісца дваранства і сялянства як „лучших произведений мировой литературы“. „Л. Н. Толстой и современное рабочее движение“. Т. на этапе перадрэфэрменнага часу: „Утро помещика“, „Казакі“; Талстоўскі паказ распаду прыгоннай гаспадаркі і выхаду з яго; клясавая прырода „дваранскага пакаяньня“ і „апрашчэньства“ Т. Творчасьць Т. у пэрыод 1861—1905 („переходный характер которого породил все отличительные черты и произведений Толстого и „толстовщины“—У. І. Ленін

„Л. Н. Толстой и его эпоха); яе тэматыка на даным этапе—„быстрая, тяжелая, острая ломка всех старых устоев старой России“ (У. І. Ленін, „Л. Н. Толстой и современное рабочее движение“). „Война и мир“, „Анна Каренина“, „Воскресение“; дваранскі патрыархалізм і дваранскі распад; кіруючыя вярхі (прыдворная арыстократыя і бюрократыя) і самаўладства; настроі патрыархальнага сялянства ва ўмовах наступаючага капіталізму; гістарычныя падзеі ў талстоўскім класава-ідэолёгічным паказе. Раскрыцьце асноўных момантаў сьветапогляду Т. і яго творчага мэтаду (гл. вышэй) на матэрыяле азначаных твораў у паасобных іх кампанэнтах (класавая прырода талстоўскіх вобразаў, персонажных і пейзажных, бытавых карцін, кампазыцыйных і стылістычных прыёмаў і сродкаў).

Функцыянальнасьць творчасьці Т. для яго эпохі і пытаньне аб спадчынасьці яго творчасьці ў сьвятле ленінскай ацэнкі („Л. Н. Толстой“); значэньне талстоўскай крытыкі самаўладства, капіталу, царквы, прыватнай зямельнай уласнасьці для сьвядомасьці працоўных мас. Проблема літаратурнай вучобы ў Т. Ацэнка творчасьці Т. у ідэалістычнай крытыцы. Плеханаў аб творчасьці Т.; крытыка яго памылак у ацэнцы Т.

10

Літаратура рэакцыйнай дробнай буржуазіі 60—70 г.г. у барацьбе супроць дваранска-буржуазнага лібэралізму (супроць прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця) і супроць рэвалюцыйнай дэмакратыі (супроць амэрыканскага шляху капіт. разьвіцьця).

Творчасьць Ф. М. Дастаеўскага (1821—1881) як ідэолёга рэакцыйнай дробнай буржуазіі.

Класавая пазыцыя Д. на этапах дарэформеннага і паслярэформеннага часу. Д. у 40-х гадох, яго адносіны да дваранства і да рэвалюцыйнага розначынства; яго ўдзел у гуртку

Заданьне
№ 8:Літаратура
рэакцыйнай
дробнай бур-
жуазіі
60—70 г.г.
Творчасьць
Ф. М. Даста-
еўскага

Петрашэўскага; паступовае нарастаньне яго рэакцыйнай накіраванасьці; Д. у 60—70 гадох; разгортваньне яго рэакцыйнай ідэолёгіі; славянафільства Д. як аформленьне яго ідэёвай блізкасьці да праграмы т. зв. „офіцыйнай народнасьці“.

Клясавая прырода асноўных момантаў сьветапогляду Д. Формованьне сьветапогляду Д. на этапе барацьбы клясавых ідэалаў прамысловага капіталізму і клясавых традыцый фэодальна-прыгонніцкага ладу. Суб'ектыўна-ідэалістычны падыход да рэчаіснасьці на першым этапе (да рэформы) як шуканьне выхаду з супярэчнасьцяй эпохі (Д. і ўтопічны соцыялізм у 40-х гадох). Адыход да аб'ектыўнага ідэалізму на другім этапе (пасля рэформы) як філёзофскае аформленьне рэакцыйнай пазыцыі Д.; містыцызм і фаталізм Д., яго вучэньне аб „народзе боганосцы“, яго абарона самадзяржаўя і рэлігіі, адштурхваньне ад капіталізму ў бок рэакцыйнай „офіцыйнай народнасьці“ (праваслаўе, самадзяржаўе і народнасьць), варожыя адносіны да рэвалюцыйнага народніцтва.

Творчы шлях Д. і разгортваньне яго творчага мэтаду ў адпаведнасьці з асноўнымі прадпасылкамі яго сьветапогляду на першым і другім этапах яго творчасьці. Д. у 40-х гадох; роман „Бедные люди“ і інш. творы; асноўныя тэмы і вобразы („бедныя людзі“, „забітыя людзі“, першыя эскізы індывідуалістаў з дробна-буржуазнага асяродзішча); іх ідэолёгічная накіраванасьць як ацэнка соцыяльных супярэчнасьцяў эпохі з пункту гледжаньня ідэалістычнага гуманізму; пасыўнасьць протэсту Д. як адзнака яго нарастаючай рэакцыйнай ідэолёгіі. Д. у 60--70-х гг.; романы „Преступление и наказание“, „Бесы“, „Братья Карамазовы“; разгортваньне ў іх рэакцыйнай ідэолёгіі Д. (гл. вышэй) і яго барацьбы з наступам капіталізму, з дваранскім лібэралізмам, з рэвалюцыйным рухам (контррэвалюцый-

ны роман „Бесы“). Паказ і крытыка ў Д., на даным этапе яго творчасьці, дробна-буржуазнага бунтарскага індывідуалізму, утопічнага соцыялізму, рэволюцыйнага народніцтва, драпежніцтва капіталістычнага ладу; клясавая накіраванасьць гэтага паказу як ідэолёгія рэакцыйнай часткі гарадзкой дробнай буржуазіі, якая дэкламавала ва ўмовах разьвіцьця прамысловага капіталізму; аб'ектыўна-ідэалістычны падыход Д. да ацэнкі соцыяльных адносін; яго моральна-рэлігійная містыка. Рэалізацыя творчага мэтаду Д. у паасобных кампанэнтах яго творчасьці: жанры Д., яго кампозыцыйныя, стылістычныя і іншыя сродкі як асаблівасьці яго „урбанізму“.

Функцыянальнасьць творчасьці Д. для сваёй эпохі і для нашага часу. Меншавіцкая ацэнка творчасьці Д. у крытыцы Пераверзева (антыленінская тэорыя П. рас. гістарычнага процэсу, меншавіцкая яго ацэнка Кастрычніцкай рэволюцыі).

Рэакцыйная група прадстаўнікоў літаратуры дробнай буржуазіі 60—70-х гг. у яе праслаеньнях (Пісемскі, А. Ф., Ляскоў, М. С. і інш.); кароткі агляд яе творчасьці на прыкладах паасобных пісьменьнікаў.

Лекцыя:
Рэакцыйная група дробна-буржуазнай літаратуры 60—70-х гг.

11 Літаратура на этапе росквіту прамысловага капіталізму (кан. XIX ст.).

Рэакцыя 80-х гадоў; 90-я і пачатак 900-х гадоў; разьвіцьцё рабочага руху, нарастаньне рэволюцыйнага ўздыму; клясавыя адносіны к XIX-і п. XX ст.; напярэдадні рэволюцыі 1905 г.

Дзьве тэндэнцыі (пруская і амэрыканская) капіталістычнага разьвіцьця ў іх ідэолёгічнай накіраванасьці на этапе к. XIX ст. Літаратура дробнай буржуазіі на даным этапе ў сьвятле Ленінскай тэорыі аб двух шляхох капіталістычнага разьвіцьця. Рэволюцыйна-народніцкая літаратура (амэрыканскі шлях); творчасць С. М. Краўчынскага (Сьцяпняка),

Лекцыя:
Рэволюцыйна-народніцкая і лібэральна-народніцкая літаратура 80—90-х гг. Творчасць С. М. Краў-

П. Ф. Якубовіча (Мельшына), М. Е. Кароніна (Петрапаўлаўскага). Крызіс народніцтва і рост марксызму як ідэолёгіі пролетарыяту; творчасьць В. В. Верасаева на этапе 90-х і пач. 900-х гадоў. Лібэральна-народніцкая літаратура; творчасьць Ус. М. Гаршына, Ул. Г. Караленкі. А. П. Чэхаў як ідэолёг лібэральнай дробнай буржуазіі ў яе барацьбе за ідэалы буржуазнай дэмократыі (прускі шлях).

Творчасьць Чэхава (1860—1904). Яго клясавая пазыцыя як прадстаўніка лібэральнай дробнай буржуазіі; паступовы рост яго клясавай самасьвядомасьці ў бок ідэалаў буржуазнай дэмократыі і абароны прускай тэндэнцыі капіталістычнага разьвіцьця. Два этапы ў разгортваньні сьветапогляду і творчасьці Ч.—80-я гады, 90-я і пач. 900-х г.г.

Суб'ектыўны ідэалізм Ч. як асноўны падыход яго ў ацэнцы клясавых сіл сваёй эпохі; рэалізацыя суб'ектыўнага ідэалізму ў творчым мэтодзе Ч.; аналіз твораў „Мужики“, „В овраге“, „Вишневый сад“, „Человек в футляре“, „Дом с мезонином“, „Случай з практики“, „По делам службы“, „Моя жизнь“, „Рассказ неизвестного человека“, „Три года“; пролетарызацыя паслярэформеннай вёскі і ўміраньне дваранскай сядзібы; рост прамысловай буржуазіі; інтэлігенцыя ў розных групоўках—у паказе Чэхава; клясавая прырода чэхаўскіх апавядальнага і драматычнага жанраў, кампозыцыйных прыёмаў, стылістычных сродкаў. Функцыянальнасьць творчасьці Ч. на даным этапе і для нашага часу.

Эпоха імпэрыялізму, як вышэйшай стадыі капіталізму (пач. XX ст.).

Эпоха імпэрыялізму ў сьвятле ленінскага азначэньня яе характэрных момантаў. Барацьба дзьвюх тэндэнцый (прускай і амэрыканскай)

чынскага,
Ус. М. Гар-
шына. Ул. Г.
Караленкі.

Заданьне № 9:
Літаратура
на этапе
росквіту пра-
мысловага
капіталізму
(кан. XIX ст.).
Творчасьць
А. П. Чэхава.

Заданьне
№ 10:
Літаратура
эпохі імпа-
рыялізму.
Творчасьць
В. Брусава,

капіталістычнага разьвіцьця на этапе імперыялізму. Імперыялізм як „пераддзень соцыяльнай рэвалюцыі пролетарыяту“ (Ул. І. Ленін). Рэвалюцыя 1905 г.; яе рухаючыя сілы; вядучая роля ў ёй пролетарыяту як авангарду рэвалюцыйнага руху. Рэакцыя наступных (пасля рэвалюцыі 1905 г.) гадоў і яе ўплыў на дыфэрэнцыяцыю класавых літаратурных напрамкаў. Далейшы рост рэвалюцыйнага ўздыму ў рабочай клясе; перарастаньне буржуазнай рэвалюцыі ў пролетарскую; пачатак і рост пролетарскага літаратурнага руху.

Літаратура буйнай буржуазіі на даным этапе ў барацьбе за імперыялістычныя тэндэнцыі капіталістычнага разьвіцьця.

а) Творчасьць В. Брусавы як прадстаўніка літаратурнага стылю буйнай буржуазіі на этапе імперыялізму. Мотывы імперыялістычнай агрэсіі ў творчасьці Б.; творчасьць Б. як поэзія капіталістычнага гораду: тэматыка аўладаньня „сусьветнымі каштоўнасьцямі культуры, нацыяналістычныя мотывы, адносіны да імперыялістычнай вайны. Пачатак пераходу рас. капіталізму да процэсу загіваўня і разам з тым упадніцтва ў адной частцы буржуазіі і спробы найбольш прогрэсывнай часткі буржуазіі перайсьці ў бок рэвалюцыі. Першы момант (настроі ўпадніцтва на грунце загіваўня капіталізму) у творчасьці Брусавы: дэкадэнцкія мотывы ў яго поэзіі—разлад паміж марай і рэчаіснасьцю, ухад у гістарызм і экзотыку; сымболізм як асноўная ідэалёгічная накіраванасьць і мастацкае аформленьне яго творчасьці на этапе пачатку XX ст. Другі момант (імкненьні найбольш прогрэсывнай часткі буржуазіі) у творчасьці Брусавы як выяўленьне вядучай процілегласьці ў настраёвасьці прогрэсывнай часткі буржуазіі; творчы шлях Брусавы ад загіваўчага капіталізму да Кастрычніцкай

А. Блока,
І. Буніна,
Л. Андрэева,
Ул. Маякоўскага.

рэвалюцыі; Б. і пролетарская рэвалюцыя; Б. і пролетарская поэзія.

б) Літаратура дэградуючага дваранства на этапе імперыялізму. Літаратура дэклісаванага дваранства ва ўмовах буржуазна-капіталістычнага ладу жыцця.

Творчасць А. Блока як ідэолёга данай групы і прадстаўніка сымбалічнай поэзіі. Творчы шлях Б.; разгортваньне яго тэматыкі і ідэалёгічнай накіраванасьці на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці; Б. на этапе свайго раньняга романтизму; клясавая прырода яго містычнага роману з „прекрасной дамой“; Б. на этапе сутычкі романтизму ўміраючай дваранскай клясы з рэчаіснасьцю капіталістычнага ладу жыцця; Б. на этапе спробы адыйсьці ад романтичных ілюзіяў дэградуючага двараніна да жыццёвых задач рэвалюцыі; блокаўскае прыняцьце пролетарскай рэвалюцыі. Клясавая прырода мастацкіх сродкаў творчасці Б. як прадстаўніка дваранска-упадніцкай плыні ў сымболізьме.

в) Літаратура занепадаючага маэнткавага дваранства на даным этапе.

Творчасць І. Буніна. Тэмы аб сялянстве і памешчыках у праламленьні Б.; зруйнаваньне дваранскіх гнёздаў; заняпад вёскі; нікчэмнае быцьцё провінцыяльнай дробнай буржуазіі; соцыяльныя супярэчнасьці эўрапейскай і пазаэўрапейскай капіталістычнай культуры—у паказе Б. Агульная накіраванасьць яго творчасці як поэзіі ўміраньня дваранства, як клясы, і выяўленьня адпаведных дваранскіх упадніцкіх настрояў; мастацкія сродкі творчасці Б. у іх абумоўленасьці данай клясавай накіраванасьцю.

г) Літаратура дробнай буржуазіі ў яе прасламеньнях на этапе імперыялізму. Літаратура рэакцыйнай дробнай буржуазіі; яе ўпадніцкія настроі ў сувязі з загібаваньнем капіталізму і наступам

рэвалюцыі: індывідуалізм, пэсымізм, політычная без'ідэёвасьць, варожы падыход да ацэнкі рэвалюцыйных падзей, жах перад соцыяльнымі супярэчнасьцямі свайго часу.

Творчасьць Л. Андрэева; яе рэакцыйная ўпадніцкая накіраванасьць насачнасьць індывідуалізмам і пэсымізмам; элемэнты сымболізму ў кампанэнтах яго творчасьці (схэматычнасьць у структуры сюжэту, кампазыцыйных прыёмах, у замалёўцы вобразаў; клясавая прырода сымболічнай стылістыкі ў творчасьці А.

д) Літаратура рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі на этапе імперыялізму.

1) Рэвалюцыйна-народніцкая літаратура на даным этапе; творчасьць П. Ф. Якубовіча (Мельшына) у пачатку ХХ ст. 2) Творчасьць В. В. Верасаева напярэдадні рэвалюцыі 1905 г. як прадстаўніка марксысцкай ідэолёгіі ў яе барацьбе з занепадаючым народніцтвам. 3) Клясавая сутнасьць раньняга футарызму як літаратурнага стылю дробнай буржуазіі на этапе імперыялізму: футурысцкі бунт супроць ідэолёгіі і бытавых традыцый буржуазнага мяшчанства; адмаўленьне ад ранейшай літаратуры як шлях да вызваленьня ад буржуазнай ідэолёгіі; зацьвярджэньне новага літаратурнага стылю.

Творчасьць У. Маякоўскага як прадстаўніка футурыстычнай школы на даным этапе („Облако в штанах“, „Флейта позвончика“, „Война и мир“); яго намячаючыся шлях ад дробна-буржуазнага індывідуалістычнага бунтарства да пролетарскай ідэолёгіі.

- 13 Пролетарская літаратура эпохі імперыялізму ў барацьбе за соцыялістычную рэвалюцыю супроць капіталізму.

Зараджэньне і разьвіцьцё пролетарскага літаратурнага руху; тэматыка раньняй пролетарскай літаратуры і яе ідэолёгічная накіраванасьць. Першыя зборнікі пролетарскай літаратуры.

Творчасьць М. Горкага як прадстаўніка пролетарскай літаратуры на этапе да Кастрычніцкай рэволюцыі.

Г. у пэрыод да Кастрычніцкай рэволюцыі; яго раньняе ўвойсьце ў сфэру рэволюцыйнага руху пролетарыяту; шчыльная сувязь з рабочай клясай; рэволюцыйная дзейнасьць яго і барацьба з царскім урадам. Клясавая пазыцыя Г. як пісьменьніка ў сьвятле выказваньняў аб ім Ул. І. Леніна. Асноўныя моманты сьветапогляду Г. у іх паступовым разьвіцьці; рэволюцыйны патос і накіраванасьць у бок барацьбы за рабочую клясу супроць капіталістычнага ладу; ацэнка клясавых сіл свайго часу з пункту гледжаньня іх адпаведнасьці задачам пабудовы соцыялізму; зацьвярджэньне ролі пролетарскай рэволюцыі як адзінага выхаду з соцыяльных супярэчнасьцяў эпохі. Творчы мэтод Г.—мастацкі паказ на аснове соцыяльнай практыкі клясавай барацьбы сваёй эпохі і паступовага росту ў процэсе яе клясавай сьвядомасьці пролетарыяту і яго вядучай ролі ў барацьбе за соцыялізм.

Творчы шлях Г. і разгортваньне яго творчага мэтоду на паасобных этапах дакастрычніцкага пэрыоду яго літаратурнай дзейнасьці; рэволюцыйная романтыка раньняй творчасьці і яе клясавая прырода (1892—1898); рэволюцыйны патос і заклік да барацьбы („Песня о соколе“, „Челкаш“, „Бывшие люди“ і інш. рассказы); ацэнка клясавых сіл на этапе 1899—1905 гг. „Фома Гордеев“, „Мещане“, „Трое“, „Песня о буревестнике“, „На дне“, „Дачники“, „Дети солнца“, „Варвары“); паказ быту і барацьбы рабочай клясы ў гады 1906—1907 і наступныя („Враги“, „Мать“). Разгортваньне творчага мэтоду Г. як паступовае аўладаньне дыялектыка-матэрыялістычным мэтодам пролетарскай літаратуры. Рэалізацыя творчага мэтоду Г. у паасобных кампанэнтах яго творчасьці. Горкаў-

Заданьне
№ 11:
Пролетар-
ская літара-
тура эпохі
імпэрыяліз-
му. Твор-
часьць
М. Горкага

скія апавядальныя і драматычныя жанры, кампозыцыйныя прыёмы, стылістычныя сродкі.

Ацэнка Ўл. І. Леніным Горкага ў цэлым як „буйнейшага прадстаўніка пролетарскага мастацтва“, функцыянальнасьць творчасьці Г. заданы пэрыод у сьвятле лэнінскай ацэнкі Г. як заснавальнік пролетарскай літаратуры; праблема літаратурнай вучобы ў Г. Меншавіцкая крытыка аб Г.; яе памылкі ў ацэнцы клясавай прыроды творчасьці Г. і яго значэньня для пролетарскага літаратурнага руху.

Пролетарская літаратура і літаратура сялянства ў яго клясавых праслаеньнях на этапе імпэрыялізму.

а) Творчасць пролетарскіх пісьменьнікаў на этапе да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Творчасць Шкулева Ф. С., Нечаева Г. Е., Бесалька П. К. Тэматыка пролетарскай літаратуры на даным этапе і яе клясавая накіраванасьць; паказ у ёй рабочай клясы, сялянства, інтэлігенцыі; адносіны да пролетарскай рэвалюцыі, упэўненасьць у яе канечнай перамозе. Мастацкія сродкі (жанры, кампозыцыйныя прыёмы, стылістыка) пролетарскай літаратуры на даным этапе ў іх паступовым фармаваньні.

б) Творчасць Д. Беднага на этапе да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Асноўныя моманты сьветапогляду Д. Беднага як пролетарскага поэты і станаўленьне ў поэзіі творчага мэтаду пролетарскай літаратуры. Асноўныя тэмы і вобразы раньняй творчасьці Б.; паказ клясавай барацьбы ў дарэвалюцыйнай вёсцы напярэдадні пролетарскай рэвалюцыі; адносіны вёскі да гораду і рабочая кляса ў праламленьні Б.; зацьвярджэньне вядучай ролі пролетарыяту на шляху да соцыялістычнай рэвалюцыі. Мастацкія сродкі творчасьці Д. Б. (жанры байка, сатыра—стылістыка; асаблівае багацьце яго лексыкі) і іх абумоўленасьць творчым мэтодам поэты.

в) Сялянская літаратура на этапе да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Літаратура сялянскай бур-

Заданьне
№ 12:

Пролетарская літаратура і літаратура сялянства ў яго праслаеньнях на этапе імпэрыялізму.

Творчасць пролетарскіх пісьменьнікаў: Д. Беднага, Т. Шкулева, Г. Нечаева, П. Бесалька і інш. сялянскіх пісьменьнікаў—І. Касаткіна, С. Пад'ячава, І. Вольнага, А. Няверава, І. Ключева і інш.

жуазіі (кулацтва) у дакастрычніцкі пэрыод. М. Ключеў і С. Есенін—на даным этапе. Тэматыка і ідэолёгічная накіраванасьць літаратуры сялянскай буржуазіі; барацьба з горадам; зацвярджэньне адзінства інтарэсаў „усяго сялянства“ ў процілегласьць гораду; ідэалізацыя заможнага зямляўласьніка і сялянскага патрыярхалізму; абарона рэакцыйнай царкоўна-рэлігійнай ідэолёгіі; варожыя адносіны да рэвалюцыйнага руху.

Літаратура сялянскай бядноты. Клясавая барацьба ў праламленьні пісьменьнікаў данай групы; іх адносіны да гораду і пролетарыату; вобразы бядноты, сьрадняцтва і рабочых у іх замалёўках; клясавая прырода іх мастацкіх сродкаў параўнальна з літаратурай сялянскай буржуазіі. Творчасьць І. Касаткіна, С. Пад'ячава.

Літаратура сьрадняцтва. Клясавая барацьба на вёсцы ў замалёўцы пісьменьнікаў сьрадняцтва; незразуменьне яе аб'ектыўнага сэнсу (замена клясавай барацьбы барацьбой за культуру); няўстойлівыя адносіны да клясавага ворага-кулацтва; проціпастаўленьне інтарэсаў сялянства інтарэсам пролетарыату і разам з тым спроба знайсці апору ў рабочай клясе. Клясавая прырода мастацкіх сродкаў літаратуры сьрадняцтва. Творчасьць І. Вольнава і А. Няверава.

За адсутнасьцю мэтодолёгічна-вытрыманых агульных дапаможнікаў па рас. літ. XIX і пач. XX ст. рэкомэндуецца карыстацца крытычнай літаратурай часопісаў „Пролетарская літаратура“, „На літаратурным посту“, „Октябрь“, „Земля Советская“, „Литература и искусство“, „Литературное наследство“, „Русский язык в советской школе“, „Литература и язык в политехнической школе“, і інш. Больш падрабязныя бібліографічныя ўказаньні—гл. у тэксьце паасобных заданьняў.

II.

Заданьні для прапрацоўкі паасобных тэм курсу рас. літаратуры XIX і пач. XX ст.

ЗАДАНЬНЕ № I

Тэма заданьня:

Літаратура капіталізуючагася лібэральнага дваранства першай трэці XIX ст. Творчасьць А. С. Пушкіна (1799-1837) як ідэолёга лібэральнага дваранства ў процэсе яго буржуазнага пера-
раджэньня.

Мэтавая ўстаноўка заданьня:

а) устанавіць літаратурныя стылі эпохі распаду прыгоннай гаспадаркі і пачатковага разьвіцьця прамысловага капіталізму (першая палова XIX ст.), у прыватнасьці першай трэці XIX ст. як данага этапу ў гісторыі клясавай барацьбы і вызначыць іх клясавую прыроду і клясавую накіраванасьць на аснове ленінскай тэорыі аб двух шляхох капіталістычнага разьвіцьця Расіі (літаратуру гл. ніжэй); б) даць аналіз клясавай прыроды творчасьці Пушкіна як прадстаўніка капіталізуючагася лібэральнага дваранства 20—30-х гг. XIX ст.; в) устанавіць функцыянальнасьць яго творчасьці на даным этапе як ідэолёга намячаючагася прускага шляху (шлях рэформ) капіталістычнага разьвіцьця; г) устанавіць функцыянальнасьць творчасьці П. для нашага часу (проблема спадчынасьці творчасьці П. у літаратурным руху нашага часу. соцыяльна-выхаваўчае значэньне яго ў школьным выкладаньні),

Плян прапрацоўкі заданьня:

1. Азнаёміцца ў асноўных рысах з характарам этапу першай трэці XIX ст. паводле наступнай схэмы: эканоміка, політычнае становішча, клясавыя адносіны, літаратурныя стылі як зброя ў клясавай барацьбе на даным этапе. У якасьці дапаможнай літаратуры выкарыстаць: У. І. Ленін,—Творы, выд. 3-е, т. III, „Разв. капит. в Р.“ (адпав. разьдз.), М. М. Пакроўскі,—„Рус-

ская история в самом сжатом очерке", Огиз, М. Л. 1931, ч. 1-2 (адпаведныя тэме заданья разьдзелы) і „Очерки по истории русской критики“ пад рэд. Луначарскага і Палянскага (разьдз. „Тридцатые и сороковые годы“).

УВАГА. Агульнымі дапаможнікамі па гісторыі рас. літаратуры XIX ст. (Вайталоўскага, Назарэнкі і інш.) магчыма карыстацца толькі для фактычных даведак па даным пытаньні, г. зн. па пытаньні аб этапе першай трэці XIX ст., улічваючы пры гэтым іх ідэолёгічныя памылкі, якія за апошні час былі адзначаны марксысцкай крытыкай.

2. Правесьці аналіз творчасьці Пушкіна як прадстаўніка літаратурнага стылю капіталізуючагася лібэральнага дваранства першай трэці XIX ст.

Для правядзеньня аналізу павінны быць улічаны наступныя асноўныя прадпасылкі да ацэнкі клясавай пазыцыі П., клясавай прыроды яго сьветапогляду і яго творчага мэтаду: клясавая сьведомасьць П. у яе разьвіцьці на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці і клясавая прырода асноўных момантаў яго сьветапогляду—яго філэзофскі эклектызм (адносіны да рацыяналізму XVIII ст. і да ідэалізму пач. XIX ст., імкненьне сынтэзаваць філэзофскія напрамкі свайго часу), падыход да гісторыі як да гістарычнай эвалюцыі, адмоўныя адносіны да рэвалюцыйнага руху, погляд на гісторыю Расіі як на засваеньне зах.-эўроп. культуры на нацыянальнай глебе, паступовы адыход ад раньняй рэвалюцыйнай настраёвасьці і ад лібэральна-дваранскай опозыцыі ў бок прызнаньня гістарычнай неабходнасьці буржуазнага перааджэньня дваранства і капіталістычнага, шляхам рэформ, разьвіцьця Р. Аналіз творчага шляху П. і разгортваньне яго творчага мэтаду трэба правесьці ў парадку наступных момантаў:

а) Творчасць Пушкіна на раннім этапе. Пушкін у гады 1817-1824: політычныя эпіграмы, вершы „К Чаадаеву“ (1818), „Деревня“ (1819), „Во глубине сибирских руд“ (1827). Устаноўце соцыяльныя і політычныя матывы раньняй лірыкі П. і праявы ў ёй рэвалюцыйнай настраёвасьці; высветліце адносіны раньняй лірыкі П. да поэзіі дэкабрыстаў (у прыватнасьці прагледзець для параўнаньня ўзоры лірыкі К. Рылеева як ідэолёга буржуазнай рэвалюцыі на даным этапе). Па пытаньні аб адносінах П. да дэкабрызму параўнаць раннюю творчасць П. з творчасцю Грыбаедава на матэрыяле яго комэды „Горе от ума“. У выніку праведзенага аналізу ўстанавіце клясавую накіраванасьць раньняй творчасьці П. (лібэральная опозыцыя рэакцыйнаму ўраду, які апіраўся на рэакцыйнае дваранства)

б) Пушкін на этапе адыходу ад лібэральна-дваранскай опозыцыі і т. зв. „прымірэння“ з рэчаіснасьцю (1824-1830). Вызначыце паводле роману „Евгений Онегин“ клясавую прыроду вобразаў Анегіна, Ленскага, Тацяны і клясавы характар паказу дваранскага быту вясковага і сталічнага; устанавіце соцыяльную абумоўленасьць кампозыцыйных і стылістычных сродкаў роману.

Аналігічны аналіз правесыці ў адносінах драмы „Борис Годунов“ і поэм: „Полтава“ і „Медный всадник“; пры разглядзе гэтых твораў, як напісаных на гістарычныя тэмы, неабходна, апроч таго, адказаць на пытаньне аб клясавай прыродзе інтарэсу П. да гістарычнай тэматыкі. Высьвятляючы ў цэлым клясава-ідэолёгічную накіраванасьць П. на другім этапе яго творчасьці, трэба ўстанавіць, як П. тлумачыць на гэтым этапе клясавую пазыцыю дваранства і програму яго дзейнасьці і ў чым выяўляецца „прымірэньне“ поэта з рэчаіснасьцю; у прыватнасьці трэба застана-віцца на ацэнцы П. дзейнасьці Пятра І. („Медный всадник“) і Мікалая І („Стансы“, „В надежде славы и добра“—1826 г.), на адносінах яго да прыгонніцтва, да сялянскага рэвалюцыйнага руху. (верш „Деревня“, ром. „Евгений Онегин“; выкарыстаць і творы 30-х гг. „Капитанская дочка“ і „История Пугачевского бунта“), да нацыянальнага пытаньня („Клеветникам России“—1831 г.). У выніку вывучэньня творчасьці П. на другім этапе ўстанавіць яе клясавую накіраванасьць параўнальна з творчасьцю першага этапу (зьмена лібэральна-опозыцыйнай настраёвасьці зацьвярджэньнем гістарычнай ролі дваранства ў процэсе паступовага, шляхам рэформ, разьвіцьця Расіі).

в) Далейшае разьвіцьцё клясавай самасьвядомасьці П. у бок прызнаньня ім гістарычнай неабходнасьці буржуазнага пера-раджэньня дваранства; П. у 30-х гадох. Прачытаць творы: „Моя родословная“—1830 г., „История села Горюхина“ „Станционный смотритель“, „Гробовщик“, „Дубровский“, „Капитанская дочка“; на гэтым матэрыяле прасачыць адыход П. ад выключна-дваран-скіх вобразаў і выяўленьне ў яго новай соцыяльнай устаноўкі (інтарэс да дробна-буржуазнай, разначыннай тэматыкі і адпавед-ных вобразаў); устанавіць клясавы характар компонентаў твор-часьці П. на гэтым этапе. Вызначыць агульную накіраванасьць у творчасьці поэты на даным этапе (прызнаньне для лібэральнага дваранства неабходнасьці ўступіць на шлях паступовага, шляхам рэформ, капіталістычнага разьвіцьця Расіі). Лірыка П. на паасоб-ных этапах яго творчасьці; эвалюцыя яе тэматыкі і клясавай накіраванасьці.

г) Агульныя вывады аб мастацкай рэалізацыі творчага мэтоду П. на базе яго сьветапогляду: перасіленьне ім байронізму і іншых літаратурных напрамкаў раньняй пары сваёй творчасьці і пасту-повы рост (у сувязі з адыходам ад уміраючай клясы да новай соцыяльнай формацыі) пушкінскага рэалізму (мастацкая проза, журналізм і інш.).

Пытаньні для самаправеркі.

1. Якую клясава-ідэолёгічную пазыцыю займае творчасць П. на этапе клясавай барацьбы ў першай трэці XIX ст. (эпоха рас-паду прыгоннай гаспадаркі і пачатковага разьвіцьця прамысло-вага капіталізму)? Прасачыце на аснове ленінскай тэорыі аб двух шляхах капіталістычнага разьвіцьця Расіі, клясавую накірава-

насьць творчасьці П. у паасобных момантах яго соцыяльнага быцьця і літаратурнай дзейнасьці. Пакажыце, што на падставе праведзенага аналізу П. можа быць уключан у гісторыю рас. літаратуры данага пэрыяду іменна, як ідэолёг намячаючагася прускага шляху (шлях рэформ) капіталістычнага разьвіцьця Расіі.

2. Якія можна вызначыць на матэрыяле творчасьці П. характэрныя рысы літаратурнага стылю капіталізуючагася лібэральнага дваранства на даным этапе? Прасачыце гэтыя рысы па паасобных творах і па іх паасобных кампанэнтах. Як адбіваецца рэалізацыя творчага мэтаду П. (гл. вышэй) на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці? Дайце адпаведны агляд кампанэнтаў яго творчасьці ў напямку паступовага росту яго рэалізму.

3. У чым месціцца функцыянальнасьць творчасьці П. для сваёй эпохі і для нашага часу? У прыватнасьці астанаўіцца на пытаньні аб сацыяльна выхаваўчым значэньні творчасьці П. у школьным выкладаньні.

ЛІТАРАТУРА

1) У. І. Ленін, — „Аграрная праграма социал-демократии в первой русской революции 1905-1907 гг.“ (Тэорыя аб двух шляхох капіталістычнага разьвіцьця). Па даным пытаньні гл. Г. Беякоў, — „История русской литературы XIX века в свете ленинского учения о прусском и американском путях развития“ („На литературном посту“, 1930, № 2) і М. Бельчыкаў, — „К вопросу о Ленинском наследстве в литературоведении“ („Русский язык в советской школе“, 1931, № 8).

2) Зборнік „Классики в марксистском освещении, А. С. Пушкин артыкулы: Сасноўскі „За что любил Пушкина Ленин“, і Благой, „Классовое самосознание Пушкина“; у гэтым-жа зборніку даны паказаньні на марксысцкую крытыку аб творчасьці П. для больш паглыбленага яе вывучэньня.

3) Там-жа артыкул Плеханава „Искусство и общественная жизнь“ для крытычнага аналізу плеханаўскай ацэнкі творчасьці П.

4) Благой. „Социология творчества Пушкина“.

5) Аксёнаў І. „Пушкин и советская литература“ („Новый мир“, 1931. 10).

6) Творы Пушкіна, якія адзначаны вышэй у даным заданьні.

ЗАДАНЬНЕ № 2

Тэма заданьня:

Літаратура рэакцыйнага дваранства 30-х і пачатку 40-х гадоў-абарона прыгонніцкай сыстэмы і барацьба супроць капіталізу: ючайся лібэральнай часткі дваранства. Творчасьць М. В. Гоголя (1809—1852) як ідэолёга рэакцыйнага дваранства на даным этапе.

Мэтавая ўстаноўка заданьня:

а) устанавіць клясавую пазыцыю рэакцыйнага прыгонніцкага дваранства на этапе 30-х і пач. 40-х гг. (эпохі распаду прыгоннай гаспадаркі і пачатковага разьвіцьця прамысловага капіталізму) і яго адносіны да двух шляхоў капіталістычнага разьвіцьця; б) правесці аналіз творчасьці Гоголя як ідэолёга данай клясавай групы і прадстаўніка літаратурнага стылю рэакцыйнага дваранства 30-х і пач. 40-х гг.; в) устанавіць функцыянальнасьць творчасьці Гоголя для данага этапу гісторыі клясавай барацьбы (30-я—40-я гады) і для нашага часу.

Плян прапрацоўкі заданьня:

1. На падставе вышэй паказанай у 1-м заданьні літаратуры (У. І. Ленін, тв., т. III, „Разв. капит. в Р.“, Пакроўскі, „Русская история“ і „Очерки по истории р. критики“, разьдз. „Тридцатые-сороковые годы“) азнаёміцца з класавымі адносінамі на даным этапе; устанавіць пануючую ролю рэакцыйнага дваранства ва ўрадавай сыстэме Мікалая I і класавую прыроду т. зв. „офіцыйнай народнасьці“ як ідэолёгіі рэакцыйнага дваранства.

2. Азнаёміцца шляхам фактычных даведак (паводле агульных дапаможнікаў па гіст. р. літ, XIX стаг., гл. заданьне 1-е) з соцыальным быцьцём Гоголя на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасьці; устанавіць яго сувязь з традыцыямі і ідэаламі дробнамаёнткавага дваранства, характар адносін да свайго соцыальнага асяродзішча, адносіны да другіх класавых груп, да офіцыйнай урадавай політыкі, паступовае нарастаньне яго рэакцыйнай ідэолёгіі,—абарону т. зв. „офіцыйнай народнасьці“, шовінізм і антысэмітызм Г.

Пры гэтым рэакцыйная накіраванасьць Г. у паступовым яе нарастаньні, пераход яго ад крытычнага агляду рэчаіснасьці свайго часу да абароны ідэалаў і традыцый рэакцыйнага дваранства і аб'ектыўна-ідэалістычны падыход (рэлігійнасьць, моралізм, ідэалізацыя мінулага і г. д.) да вырашэньня тагочасных соцыальна-політычных праблем павінны быць улічаны як асноўныя моманты сьветапогляду Г. (Іх выяўленьне ў разгортваньні яго творчага мэтаду прасачыць пры аналізе яго творчасьці).

3. Правесьці аналіз творчасьці Гоголя па наступных момантах яго творчага шляху:

а) Творчасьць Гоголя ў гады напісаньня зборн. „Вечера на хуторе“ (1831-2) і „Миргород“ (1835). Якія соцыальныя групы паказвае аўтар у сваіх апавяданьнях і якая класавая прырода гэтага паказу? Каго ідэалізуе Г. у сваіх раньніх расказах і на каго накіравана яго крытыка? Як малюе Г. мінулае, і ў чым класавая прырода яго інтарэсу да народнай творчасьці і да гістарычнай тэматыкі? Мастацкія сродкі, якімі карыстаецца Г. на гэтым этапе, і іх соцыальная абумоўленасьць? У чым выяўляецца рэакцыйнасьць ідэолёгічнай накіраванасьці Г. на гэтым этапе яго творчасьці? (Крытычныя адносіны да свайго соцыальнага асяродзішча,—дробна-маёнткавага дваранства, і разам тым бяссьільле перамагчы сваю сувязь з яго ідэаламі і традыцыямі).

б) Апавяданьні: „Невский проспект“, „Портрет“, „Шинель“, „Записки сумасшедшего“ (1834-1842). Дробна-буржуазнае асяродзішча (сталічнае чыноўніцтва і інтэлігенцыя) у праламленьні Гоголя. Як разгортвае Г. тэматыку сталічнага абыватальскага жыцьця (спыніцца на паасобных кампанэнтах у даных апавяданьнях) і ў якой класавай накіраванасьці паказвае яго нікчэмнасьць?

У чым рэакцыйнасьць таго выхаду з гэтай нікчэмнасьці, які намячаецца Гогалем (моралізм і прымірэнчства Гогаля,—гл. апав. „Шинель“).

в) Комэдыя „Ревизор“ (1836). Якія соцыяльныя групы зама-лёўвае аўтар у сваёй комэдыі? Як паказаны ў комэдыі чыноў-ніцтва, дваранства і ўвесь уклад провінцыяльнага грамадзкага жыцьця? На каго і на што накіравана зьнішчальная крытыка Г.? У чым аб'ектыўны сэнс гэтай крытыкі? Як разумее гэту крытыку сам аўтар? Ці зьяўляецца Г. на даным этапе ня толькі крытыкам, але і абаронцай тэй рэчаіснасьці, якую ён малюе ў сваёй комэдыі? (гл. „Театральный раз'езд“ і „Развязку Ревизора“). Формулайце ў цэлым клясавую накіраванасьць комэдыі Гогаля. Устаноўце, у адпаведнасьці з гэтым, клясавую абумоўленасьць паасобных яе компонэнтаў—драматычнага жанру, кампозыцыйных прыёмаў, стылістычных сродкаў і інш. (на тэкстыльным матэрыяле).

г) Гогаль у гады працы над поэмай „Мёртвые души“ (1-я ч. 1834-1842, 2-я—1842-1852). Як паказвае Г. у разгорнутым відзе адмоўныя бакі памешчыцкага і чыноўнага асяродзішча ва ўмовах распаду прыгоннай гаспадаркі? Прааналізуйце вобразы гэтага распаду (Манілаў, Сабакевіч, Наздроў, Плюшкін, Тентэтнікаў, Хлабуеў), а таксама вобраз Чычыкава і іншых чыноўнікаў. У чым бачынь Г. выхад са становішча распаду: вобраз Кастанжогла і клясавая прырода яго паказу як процілегласьці іншым вобра-зам (вобразам распаду). Аб'ектыўны сэнс поэмы „Мёртвые души“, Як сам аўтар разумее яе грамадзкае значэньне і ў чым яе кля-сава-ідэолёгічная накіраванасьць? Політычная праграма Г. (гл. „Выбранные места из переписки с друзьями“) і яе раскрыцьцё ў поэме „Мёртвые души“ (ч. 2)? Сюжэт поэмы, яе кампозыцыя, пэйзаж, бытавыя карціны, асаблівасьці мовы ў іх соцыяльнай абумоўленасьці?

Пытаньні для самаправеркі:

1. Якую клясава-ідэолёгічную пазыцыю займае Г. як ідэолёг рэакцыйнага дваранства на этапе клясавай барацьбы 30-40-х гг. XIX ст. Прасачыце паступовае разгортваньне рэакцыйнай накі-раванасьці ў яго творчасьці на паасобных момантах яго літара-турнай дзейнасьці (паступовы пераход ад крытыкі свайго клясавага асяродзішча да яго абароны на аснове сваёй рэакцый-най політычнай праграмы) і параўнайце яе з ідэолёгічнымі тэн-дэнцыямі (два шляхі капіталістычнага разьвіцьця) капіталізу-ючайся часткі дваранства.

2. Якімі (кампозыцыйнымі, стылістычнымі, жанравымі і інш.) адзнакамі характарызуецца мастацкая рэалізацыя творчага мэтаду Гогаля як ідэолёга дваранства ў адпаведнасьці з асноўнымі мо-мантамі яго сьветапогляду (гл. вышэй)?

3. У чым функцыянальнасьць творчасьці Гогаля для сваёй эпохі (адносіны да Г. перадавой грамадзкасьці яго часу; Белін-

скі аб мастацкай творчасці Г. і аб яго політычнай праграме— „Письмо к Гоголю“)? У чым значэнне творчасці Гоголя для нашага часу? Выказванні Ўл. І. Леніна адносна вобразаў Г. (гл. Бельчыкаў, „К вопросу о Ленинском наследстве в литературоведении“ („Р. яз. в сов. школе“, 1931, 8). Творчасць Г. як літаратурная спадчына ў літаратурнай вучобе нашага часу і як матэрыял школьнага выкладання.

ЛІТАРАТУРА:

1) для азнаёмлення ў агульным нарысе з 30-40-мі гадамі літаратуры гл. вышэй.
2) для ацэнкі творчасці Гоголя—Бельчыкаў, „К вопросу о Ленинском наследстве в литературоведении“ („Русский яз. в сов. школе“ 1931, 8) і зборн. „Классики в марксистском освещении, Н. В. Гоголь“ выключна для фактычных даведак.

3) Артыкулы Пераверзева аб творчасці Гоголя („Больш. советск. энцикл.“ „Литерат. энцикл.“) для крытычнага аналізу антымарксысцкай ацэнкі Гоголя.
4) Творы Гоголя,—пераважна „Старосветские помещики“ „Как поссорились Ив. Ив. с Ив. Ник“, „Шинель“, „Ревизор“, „Мертвые души“.

ЗАДАНЬНЕ № 3.

Тэма задання:

Літаратура лібэральна-буржуазнага дваранства 40-60-х г. г. XIX ст. у барацьбе за прускі шлях капіталістычнага развіцця. Творчасць І. С. Тургенева (1818—1883).

Мэтавая ўстаноўка задання:

а) устанавіць літаратурныя стылі эпохі развіцця прамысловага капіталізму на этапах перадрэформеннага і паслярэформеннага часу і вызначыць іх класавую накіраванасць на аснове лёнінскай тэорыі аб двух шляхах капіталістычнага развіцця Расіі другой паловы XIX ст; б) правесці аналіз класвай прыроды творчасці І. С. Тургенева, як прадстаўніка лібэральна-буржуазнага дваранства на этапах 40—50-х і 60—70-х гадоў; в) устанавіць функцыянальнасць яго творчасці, як ідэалёга прускага шляху капіталістычнага развіцця для сваёй эпохі і для нашага часу (соцыяльна-выхаваўчае значэнне яе ў школьным выкладанні).

Плян прапрацоўкі задання:

1. Азнаёміцца ў агульным нарысе з перадрэформенным і паслярэформенным этапамі гісторыі класвай барацьбы (эканоміка, класавыя адносіны, барацьба на класва-ідэалёгічным фронце ў 40—50-х і 60—70-х гадох).

2. Азнаёміцца шляхам фактычных даведак (паводле агульных дапаможнікаў па гіст. рас. літ. XIX ст.,—гл. зад. 1-е) з класвай пазыцыяй Тургенева на перадрэформенным і паслярэформенным этапах, звярнуўшы ўвагу на наступныя моманты яго

соцыяльнага быцця: яго дваранскі лібэрыалізм, адносіны да ўрадавай сыстэмы, да рэволюцыйнага руху, да прыгоннага сялянства і да рэформы, адыход яго ад лібэралізму да рэакцыі на этапе пасля рэформы,—нарэшце на яго барацьбу супроць рэволюцыйнай дробнай буржуазіі і абарону прускага шляху капіталістычнага разьвіцця як асноўную накіраванасьць яго грамадзкай і літаратурнай дзейнасьці.

3. Пры вызначэньні творчага шляху і творчага мэтаду Т., трэба ўлічыць, у якасьці асноўных момантаў яго сьветапогляду, яго клясава-ідэолёгічную накіраванасьць (гл. п. 2) і суб'ектыўны ідэалізм у яго падыходзе да рэчаіснасьці (элементы біолёгізму і элементы містыкі ў яго ідэалістычным сьветапоглядзе). На падставе гэтых выходных прадпасылак устанавіць ідэалістычны склад творчага мэтаду Т. і клясавую прыроду тургенеўскага эклектычнага „рэалізму“ (біолёгізм у замалёўцы паасобных зьяў жыцця і ідэалістычнае тлумачэньне грамадзкай рэчаіснасьці) і мастацкіх сродкаў, якімі ён опэруе.

4. Правесці аналіз творчасьці Тургенева ў 40—50-х г. („Записки охотника“, „Рудин“) і ў 60—70-х г. („Отцы и дети“, „Новь“). Шляхам аналізу твораў („Записки охотника“ і „Рудин“) устанавіць ідэолёгічную накіраванасьць творчасьці Т. на даным этапе (проблема буржуазнага перараджэньня дваранства ў асьвятленьні Т.); на аналізе твораў „Отцы и дети“ і „Новь“ выявіць барацьбу літаратуры лібэральна-буржуазнага дваранства супроць дробна-буржуазнага (разначыннага) рэволюцыйнага дэмакратызму. Устанаўленьне ідэолёгічнай накіраванасьці творчасьці Т. павінна праводзіцца шляхам аналізу клясавай прыроды ўсіх компонэнтаў данага твору (жанр, кампозыцыйныя прыёмы, стылістычныя сродкі і г. д.) у іх арганічнай увязцы. У выніку праведзенага аналізу паказаць, як канкрэтызуюцца асноўныя ўстаноўкі творчага мэтаду Т. у паасобных момантах і прыёмах яго творчасьці, г. зн. у тургенеўскіх жанрах, кампозыцыйных, стылістычных і іншых мастацкіх сродках.

Пытаньні для самаправеркі:

1. Якую клясавую пазыцыю займае Т. на этапах перадрэформеннага і паслярэформеннага часу як ідэолёг прускага шляху капіталістычнага разьвіцця?

2. Як выяўляецца ідэолёгічная накіраванасьць Т. у паасобных компонэнтах яго творчасьці і якімі адзнакамі характарызуецца клясавая прырода літаратурнага стылю лібэральна-буржуазнага дваранства?

3. У чым функцыянальнасьць творчасьці Т. як абаронцы прускага шляху капіталістычнага разьвіцця на даным этапе клясавай барацьбы (адносіны Т. да Чарнышэўскага)? Ці мае творчасьць Т. соцыяльна-выхаваўчае значэньне як матэрыял школьнага выкладаньня.

ЛІТАРАТУРА:

У. І. Ленін, твор. выд 3-е, т. III—„Развитие капитализма в России“
Пакроўскі, М. М., „Русск. история“ (адпав. разьдзелы).

2) Агульныя дапаможнікі (гл. зад. № 1. для фактычных даведак); у зборн.
„Классики в маркс. освещ. Тургенев“,—артыкулы Вароўскага і Фрычэ).

3) „Тургенев и Чернышевский“ арт. Іпалітава І. К. „Рапп“ 1931, 4.

4) Творы Тургенева (гл. вышэй).

ЗАДАНЬНЕ № 4.

Тэма заданьня:

Літаратура прамысловай буржуазіі 40—60-х гадоў у барацьбе за прускі шлях капіталістычнага разьвіцьця. Творчасьць І. А. Ганчарова.

Мэтавая ўстаноўка заданьня:

а) устанавіць клясавую прыроду і клясавую функцыянальнасьць літаратурнага стылю прамысловай буржуазіі ў яго суадносінах з іншымі літаратурнымі стылямі эпохі разьвіцьця прамысловага капіталізму (гл. заданьне № 3); б) правесьці аналіз клясавай прыроды творчасьці І. А. Ганчарова як ідэолёга прамысловай буржуазіі і абаронцы прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця на этапах 40—50-х і 60—70-х гадоў; в) устанавіць функцыянальнасьць яго творчасьці для даных этапаў гісторыі клясавай барацьбы і для нашага часу.

Плян прапрацоўкі заданьня:

1. Вызначыць клясавую пазыцыю Г. на этапах перадрэформеннага і пасьлярэформеннага часу: соцыяльна-бытавое атачэньне Г.; яго адносіны да дваранства, прамысловай буржуазіі і да дробна-буржуазнага розначынства. Устанавіць асноўную накіраванасьць у яго сьветапоглядзе і ў структуры яго творчага мэтаду: прызнаньне гістарычнай неабходнасьці паступовага, шляхам рэформ, капіталістычнага разьвіцьця Р. і разам з тым бяссьільле перамагчы традыцы прыгонніцкага патрыархалізму; нахіл да эмпірычнага назіраньня над зьявамі жыцьця і аб'ектыўна-ідэалістычная ацэнка тагочаснай грамадзкасьці ў яе цэлым.

2. На падставе даных прадпасылак прасачыць творчы шлях Г. і разгортваньне яго творчага мэтаду ў паасобных творах і кампанэнтах. Правесьці аналіз творчасьці Ганчарова на этапе перадрэформеннага часу па роману „Обломов“, паводле наступнага пляну: тэма (сутычка дваранска-памешчыцкага і буржуазна-грамадзкага ладу жыцьця) і клясавая прырода яе разгортваньня мастацкімі сродкамі роману (компазыцыя, пэйзаж, бытавыя карціны, стылістычныя сродкі), вобразы Обломава і Штольца і клясавая прырода іх мастацкага паказу; ацэнка аўтарам „абло-

маўшчыны“ і яго адносіны да контрастнага з Обломовым вобразу Штольца; агульная ідэолёгічная накіраванасьць роману—зацьвярджэньне ў вобразе Штольца, як прадстаўніка прамысловай буржуазіі, новага чалавека і новага ладу жыцьця, якія прышлі на зьмену ўміраючаму патрыярхалізму дваранскай абломаўшчыны.

3. Правесці аналіз творчасці Ганчарова на этапе паслярэформеннага часу (60—70-х гг.) па роману „Обрыв“ паводле наступнага пляну: вобразы дваранска-памешчыцкага быту і вобраз разначынца ў романе, клясавая прырода іх масгацкага паказу; адштурхоўваньне Г. ад радыкальнага дэмакратызму і паварот у бок ідэалізацыі дваранскага патрыярхалізму; буржуазнае перараджэньне дваранства (Тушын) у паказе Г. як процівага перажыткам абломаўшчыны (Райскі) і радыкалізму новых людзей (Марк Волахаў). Устаноўце наяўнасьць асноўных установак творчага мэтаду Г. (гл. вышэй) на абодвух этапах яго творчасці; элементы аб'ектыўнага ідэалізму ў ацэнцы Г. вобразаў Обломова, Штольца, Райскага, Тушына і галоўных жаночых вобразаў яго романаў.

4. Устаноўце функцыянальнасьць творчасці Г. як ідэолёга прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця на этапах 40—50-х і 60—70-х гг. (арыентацыя Г. на прамысловую буржуазію—ром. „Обломов“ і на буржуазнае перараджэньне дваранства—„Обрыв“ і барацьба супроць рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі). Устаноўце функцыянальнасьць творчасці Г. (ром.—„Обломов“) для нашага часу, выкарыстаўшы выказваньні Ўл. І. Леніна адносна вобразу Абломава і т. зв. „абломаўшчыны“ (гл. зад. 1-е, арт. Бельчикова).

Пытаньні для самаправеркі:

1. Якую клясавую пазыцыю займае Г. на этапах перадрэформеннага і паслярэформеннага часу і як трэба азначыць ідэолёгічную накіраванасьць яго творчасці на даных этапах?

2. У чым асаблівасьці клясавай прыроды літаратурнага стылю Г. як ідэолёга прамысловай буржуазіі, і чым ён адрозьніваецца ад літаратурната стылю гандлёвай буржуазіі (прыпомніце прачытаныя раней творы Астроўскага).

3. Як ацэньвае творчасць Ганчарова Пераверзеў і ў чым, яго асноўныя памылкі (літаратуру гл. ніжэй)?

ЛІТАРАТУРА:

1) Для фактычных даведак аб Г.—артыкул М. Піксанава ў „Больш. сов. энц.“, т. XVII і агульныя дапаможнікі.

2) Для крытычнага агляду пераверзеўскай крытыкі аб Г.—у зборн. „Классики в маркс. освещ. Гончаров“, артык. Пераверзева—„К вопросу о социальном генезисе творчества Гончарова“; там-жа бібліогр. па пытаньнях творчасці Г.

3) Для азнаямленьня з правядзеньнем школьнага аналізу ром. „Обломов“—В. Мамонаў, Г. Фэдэрс, В. Цвятаеў, „Рабочая книга по литературе“ стар. 7—31.

4) Творы Г.—„Обломов“ і „Обрыв“.

ЗАДАНЬНЕ № 5.

Тэма задання:

Літаратура рэволюцыйнай дробнай буржуазіі ў барацьбе за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця. Творчасьць М. Г. Чарнышэўскага (1828-1889).

Мэтавая ўстаноўка задання:

а) устанавіць клясавую прыроду і клясавую функцыянальнасьць літаратурнага стылю рэволюцыйнай дробнай буржуазіі на этапе пасьлярэформеннага часу (60—70-х г.); б) правесьці аналіз крытычнай і мастацка-літаратурнай творчасьці М. Г. Чарнышэўскага на аснове ленінскай ацэнкі яго як грамадзкага дзеяча і пісьменьніка (літаратуру гл. ніжэй); в) устанавіць функцыянальнасьць яго творчасьці на даным этапе як ідэйнага правадыра рэволюцыйнай дэмократыі 60—70-х г. і ідэолёга сялянскай рэвалюцыі.

Плян прапрацоўкі задання:

1. Азнаёміцца на падставе ленінскай ацэнкі (літаратуру гл. жэй) з дзейнасьцю М. Г. Чарнышэўскага як мысьліцеля, грамадзкага дзеяча, публіцыста і крытыка; астанавіцца пераважна на асноўных палажэньнях яго крытыкі, выкарыстаўшы для гэтага паасобныя месцы яго прац. „Эстетические отношения искусства и действительности“ і „Очерки Гоголевского периода русской литературы“. Устанавіць клясавую прыроду поглядаў Ч. на мастацтва і на задачу літаратуры ва ўвязцы з яго філэзофскім сьветапоглядам і з агульнай ідэолёгічнай накіраванасьцю яго дзейнасьці як правадыра рэволюцыйнай дэмократыі; азначыць на падставе клясава-ідэолёгічнай функцыянальнасьці названых крытычных прац яго месца ў гісторыі рас. крытыкі, як папярэдніка марксысцкай літаратурнай крытыкі.

2. Правесьці аналіз роману Ч. „Что делать?“ (1863). На падставе аналізу тэксту роману выявіць асаблівасьці творчага мэтаду Ч., выходзячы з ленінскай ацэнкі яго сьветапогляду як матэрыяліста, як прадстаўніка ўтопічнага соцыялізму і як дэмократа-рэволюцыянэра, ідэолёга сялянскай рэвалюцыі. Аналіз тэксту роману пабудоваць паводле наступнага пляну: тэма і клясавая прырода яе разгортваньня мастацкімі сродкамі роману (компазыцыя, стылістычныя сродкі, бытавыя карціны і інш.), раскрыцьцё соцыяльнага зьместу роману ў вобразах (Лопухаў, Кірсанаў, Вера Паўлаўна, Рахметаў); якія соцыяльныя групы і ў якой накіраванасьці паказаны ў ромane; як паказаны людзі новага соцыяльнага асяродзішча (прадстаўнікі рэволюцыйнага розначынства); як паказана клясавая барацьба на даным этапе (Старэшнікаў); як будуюцца ў ромane, ва ўмовах новага быту, сямейныя і грамадзкія адносіны; як разгортваецца ў ромane

карціна будучага соцыялістычнага будаўніцтва; якія шляхі на-
мячаюцца аўтарам для рэалізацыі ў будучыне новага соцыаль-
нага ладу жыцця чалавецтва; у чым выяўляюцца, пры вырашэнні
данай праблемы, памылкі Чарнышэўскага як прадстаўніка
утопічнага соцыялізму і т. зв. „прасьвяціцельства“ 60-х гадоў.
Устанавіць асноўную накіраванасьць роману ў цэлым як ідэолёгію
рэволюцыйнай дэмакратыі на этапе 60—70-х гадоў і як пропа-
ганду ўтопічнага соцыялізму. У сувязі з аналізам соцыальнага
зьместу роману, спыніцца на пытаньні аб тым, якія выяўляюцца
ў ім прыёмы творчага мэтаду Ч., абмоўленыя сьветапоглядам
аўтара (прасачыць гэта на паасобных кампанэнтах роману); на
аналізе роману „Что делать“ разгарнуць мэтадолёг. праблемы
партыйнасьці ў літаратуры, мастацкасьці і тэндэнцыйнасьці,
літаратурнай спадчыннасьці.

3. У выніку праробленага аналізу тэксту твораў Ч. і на
аснове ленінскіх выказваньняў аб ім (літаратуру гл. ніжэй)
устаавіць функцыянальнасьць яго творчасьці для сваёй эпохі, як
зброі клясавай барацьбы ў руках рэволюцыйнай дэмакратыі
і актуальнае значэньне яе для нашага часу.

Пытаньні для самаправеркі:

1. Якую клясавую пазыцыю займае Ч. на этапе паслярэ-
форменнага часу (60—70-х г. г., і як азначаецца ідэолёгічная на-
кіраванасьць творчасьці на даным этапе?

2. У чым адзнакі клясавай прыроды творчага мэтаду Ч. як
ідэолёга рэволюцыйнай дробнай буржуазіі і барацьбіта за амэ-
рыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця?

3. У чым функцыянальнасьць творчасьці Ч. у гісторыі барацьбы
на даным этапе (прасачыць адносіны да Ч. пісьменьнікаў—прад-
стаўнікоў іншых клясавых груп) і значэньне яго літаратурнай
дзеянасьці, у прыватнасьці ром. „Что делать“ для нашага часу?

ЛІТАРАТУРА:

- 1) „Что делать?“, выд. ГИЗ., уступны арт. В. Кірпоціна.
- 2) Зборн. „Русские критики в марксистском освещении. Н. Г. Чернышевский“
(арт. Ламакина—„Ленин о Чернышевском“; тут-жа крытычн. артыкулы Чарны-
шэўскага).
- 3) Зб. „Ленин о Чернышевском“ под ред. В. Скварцова—Сыцяпанава,
ГИЗ, 1928.
- 4) Іпалітаў І. К. „Тургенев и Чернышевский“—„Рапп“ 1931, № 4
- 5) Сыцяклоў,—„Чернышевский“, выд. 1928, т. 1—для даведак.
- 6) „Н. Г. Чернышевский (1828—1928)“, выа. Ком. акадэміі, 1929.
- 7) Для крытычнай ацэнкі поглядаў Плеханава на Ч.—арт. Плеханава—
„Н. Г. Чернышевский“ у зборн. „Русские критики“.
- 8) Для азнаямленьня з правядзеньнем школьнага аналізу роману „Что
делать“?—В. Мамонаў, Г. Фэдэрс, В. Цвятаеў—„Рабочая книга по литературе
и языку“, М. Л., 1930, стар. 81—87, 243—244, 254—257.

ЗАДАНИЕ № 6

Тэма задання:

Літаратура рэвалюцыйнай дробнай буржуазіі 60—70-х гадоў у барацьбе за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця. Творчасць М. А. Некрасава (1821—1877).

Мэтавая ўстаноўка задання:

а) правесці аналіз клясавай прыроды творчасці Некрасава ў цэлым—на этапах перадрэформеннага (40—50-х гг.) і паслярэформеннага (60—70-х гг.) часу; б) устанавіць клясава-ідэолёгічную накіраванасьць яго творчасці як ідэолёга рэвалюцыйнай буржуазіі на этапе 60—70-х гадоў; в) устанавіць функцыянальнасць яго творчасці як барацьбіта за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця для сваёй эпохі (пераважна для этапу 60-70-х гадоў) і для нашага часу.

Плян прапрацоўкі задання:

1. Азнаёміцца з соцыяльным быцьцём Некрасава паводле наступных момантаў: клясавыя пазыцыі Н. перад рэформай і паслярэформенныя гады; яго прыналежнасць да опозыцыйнай часткі дробнага дваранства, якая перарастала ў рэвалюцыйнае розначынства; шлях Н. ад дваранскага лібэралізму да розначыннага рэвалюцыйнага дэмакратызму; адыход ад дваранскага лібэралізму і рост рэвалюцыйна-дэмакратычнага сьветапогляду як кіруючыя моманты ў разгортваньні творчага мэтаду Н. (Іх рэалізацыю ў яго творчасці па паасобных кампанэнтах трэба прасачыць у далейшым пры аналізе твораў Н.).

2. Азнаёміцца з творчасцю Некрасава на этапе перадрэформеннага часу; правесці аналіз наступных твораў (1846—1860): „Тройка“, „Родина“, „Псовая охота“, „Отрывки из путевых записок графа Гаранского“, „Несжатая полоса“, „Забытая деревня“, „Размышление у парадного под'езда“, „Песнь Еремушке“, „О погоде“ (ч. 1), „Рыцарь на час“, „Что ни год—уменьшаются силы“; устанавіць тэматыку творчасці Н. на даным этапе, паступовую дэмакратызацыю яго мастацкіх сродкаў і клясава-ідэолёгічную накіраванасьць яго творчасці данага часу („дваранскае пакаяньне“ Н.; пералом у бок рэвалюцыйнага дэмакратызму).

3. Правесці аналіз творчасці Некрасава на этапе 60—70-х гадоў паводле наступных твораў (1861—1877: „Свобода“, „Крестьянские дети“, „Коробейники“, „Зеленый шум“, „Калистрат“, „Орына, мать солдатская“, „Мороз—Красный нос“, „Железная дорога“, „О погоде“ (ч. 2), „Песни о свободном слове“, „Современники“, „Кому на Руси жить хорошо“, „Памяти Добролюбова“, „Чернышевский“, „Еще тройка“, „Есть и Руси чем гордиться“. Выявіць у адпаведнасьці з вышэйадзачанымі кіруючымі момантамі творчага мэтаду Н. соцыяльны зьмест яго творчасці (вёска, горад і рэвалюцыйная інтэлігенцыя ў Некрасаўскім праламленьні)

і клясавую прыроду дэмакратычных некрасаўскіх жанраў, стылістычных сродкаў, некрасаўскага фольклёрызму, тэхнікі верша-складання і інш. і ўстанавіць клясава-ідэолёгічную накіраванасьць Н. на даным этапе як барацьбіта за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця.

4. Устанавіць функцыянальнасьць творчасьці Н. на этапах перад-і пасля рэформы; адносіны да яго прадстаўнікоў дваранскай літаратуры; адносіны яго да рэволюцыйнай дробнай буржуазіі, у прыватнасьці да М. Г. Чарнышэўскага. Устанавіць функцыянальнасьць Н. для нашага часу і значэньне Некрасаўскай спадчыны для сучаснага літаратурнага руху. Н. у апээнцы Ўл. І. Леніна, Чарнышэўскага, Плеханава, М. Горкага і інш.—гл. „Читатель и писатель“ 1928, № 1 за 5 студзеня. Ўл. І. Ленін аб Н.—гл. У. І. Ленін творы, выд. і-е, т. XII, ч. 1: „Еще один поход на демократию“, стар. 294-5.

Пытаньні для самаправеркі:

1. Як вызначаецца клясава-ідэолёгічная накіраванасьць творчасьці Некрасава ў сьвятле тэорыі Леніна аб двух шляхох капіталістычнага разьвіцьця?

2. Як вызначаецца яна ў некаторых сучасных гісторыкаў літаратуры (гл. напр. Войталоўскі „Очерки истории русской литературы XIX и XX в.в.“, ч. I і Гарбачоў „Капитализм и русская литература“) і ў чым памылковасьць іх азначэньня?

3. У чым асаблівасьці клясавай прыроды літаратурнага стылю Некрасава, як ідэолёга рэволюцыйнай дробнай буржуазіі і барацьбіта за амэрыканскі шлях капіталістычнага разьвіцьця?

4. У чым соцыяльна-выхаваўчае значэньне літаратурнай спадчыны Н. у школьным выкладаньні?

ЛІТАРАТУРА:

1) Для фактычных даведак аб Н. выкарыстаць выданьне „Полное собрание стихотворений Н. А. Некрасова“, ГИЗ, 1928 (уступныя артыкулы і заўвагі да выданьня); там-жа вышэй названыя творы Некрасава;

2) Аб крытычнай ацэнцы Н. у сьвятле ленінскай тэорыі гл. Белякоў, „История русской литературы XIX в. в свете ленинского учения о прусском и американском путях развития“ („На литерат. посту“, 1930, 2).

3) Для крытычнай ацэнкі поглядаў Плеханава на Н. гл. зборн. „Классики в марксистском освещении. Некрасов“, арт. Плеханава: „Н. А. Некрасов, к 25-летию его смерти“.

ЗАДАНЬНЕ № 7

Тэма заданьня:

Літаратура буйна-маэнткавага дваранства другой палавіны XIX ст. у барацьбе супроць капіталістычнага ладу на аснове сялянскага патрыярхалізму. Творчасьць Л. М. Талстога (1828—1910).

Мэтавая ўстаноўка заданьня:

- а) устанавіць на аснове ленінскага асначэньня характар эпохі (1861—1905), у межах якой разгортвалася творчасьць Т.;
- б) правесць на падставе ленінскай крытыкі аналіз клясавай прыроды творчасьці Л. Талстога як прадстаўніка буйнамаэнтка-

вага дваранства данай эпохі, які ў процэсе ўсвєдамленьня крызісу сваёй клясы, разрыву з ёю і адпаведнага пералому, выступае ў сваёй творчасці як ідэолёг патрыархальнага сялянства ў пасыўнай барацьбе яго супроць капіталізму; в) даць крытычны прагляд ацэнкі Т. у ідэалістычнай крытыцы і пераважна плеханаўскіх памылак у ацэнцы творчасці Т.; г) устанавіць функцыянальнасьць творчасці Т. для яго эпохі і для нашага часу ў сьвятле лєнінскай яго ацэнкі.

Плян прапрацоўкі заданьня:

1. Прапрацавань (пажадана ў конспэктыўным выглядзе) наступных артыкулы У. І. Лєніна аб Т.: „Лев Толстой, как зеркало русской революции“, „Л. Н. Толстой,“ „Л. Н. Толстой и современное рабочее движение“, „Л. Н. Толстой и его эпоха“. На аснове лєнінскай ацэнкі творчасці Т. устанавіць клясавую пазыцыю і асноўныя моманты ў складзе сьветапогляду Талстога: усвєдамленьне Талстым крызісу сваёй клясы, разрыў з ёю, пералом у бок зацьвярджэньня сялянскага патрыархалізму, як выхаду з супярэчнасьцяй эпохі і асноўную накіраванасьць яго ідэолёгіі як „зеркала слабости“ буржуазнай сялянскай рэвалюцыі.

2. У адпаведнасьці з адзначанымі ў лєнінскай ацэнцы супярэчнасьцямі ў сьветапоглядзе Т. („с одной стороны—беспощадная критика капиталистической эксплоатации, разоблачение правительственных насилий... срывание всех и всяческих масок“, „с другой стороны—юродивая проповедь“ „непротивления злу насилием“ (прыняць пад увагу для аналізу творчасці Т. наступныя моманты яго творчага мэтоду: з аднаго боку—імкненьне да аб'ектыўнасьці ў замалёўцы зьяў жыцьця ва ўсёй іх складанасьці („біолёгізм“ і „фізыолёгізм“ Т.) і т. зв. талстоўскія „прарывы ў матэрыялістычнае разуменьне рэчаіснасьці“, узятай у пляне яго бязьлітаснай крытыкі; з другога—аб'ектыўна-ідэалістычны падыход да тлумачэньня соцыяльных супярэчнасьцяй сваёй эпохі і мэтафізычная канцэпцыя гістарычнага процэсу.

3. Выходзячы з даных прадпасылак, правесьці разгляд творчага шляху і разгортваньня творчага мэтоду Т. на паасобных этапах яго творчасці;

а) для этапу перадрэформеннага часу прачытаць „Утро помещика“ і выявіць талстоўскі паказ распаду прыгоннай гаспадаркі і выхаду з яго, а тым самым і клясавую прыроду „дваранскага пакаяньня“ і „апрашчэньства“ Т.

б) Для вывучэньня творчасці Т. у пэрыод 1861—1905 („Переходный характер которого породил все отличительные черты и произведений Толстого и толстовщины“—У. І. Лєнін, „Л. Н. Толстой и его эпоха“) застанавіцца пераважна на аналізе роману „Война и мир“. Аналіз правесьці па наступных асноўных момантах: соцыяльныя групы, якія падаюцца ў романе і талстоўская накіраванасьць у іх замалёўцы; клясавая прырода паказу вобразаў Пера, Растовых і Балконскіх, Наполеона і Кутузава, Кара-

таева і масавага сялянства; клясавая прырода кампозыных стылістычных і іншых сродкаў у романах; агульная накіраванасць роману як выяўленне асноўных момантаў талстоўскага сьветапогляду: крытыка кіруючых вярхоў (прыдворнай арыстokratыі і бюрократыі) і ўпор у дваранскі патрыярхалізм і ў настроі патрыярхальнага сялянства ва ўмовах наступаючага капіталізму як выхад з супярэчнасцяй эпохі; бязьлітаснае зрываньне масак з гістарычных асоб і падзей і разам з тым аб'ектыўна-ідэалістычнае тлумачэньне гістарычнага працэсу ў цэлым.

в) Прыпомніць у агульных рысах романы „Анна Каренина“ і „Воскресенне“ і ўстанавіць, як разгорнуты ў асноўным супярэчнасці сьветапогляду Т. (гл. арт. Ул. І. Леніна, „Лев Толстой как зеркало русской революции“) у сацыяльным зьмесьце романаў (спыніцца пераважна на вобразах Левіна і Няхлюдава).

г) З апавяданьняў Т. апошняга пэрыоду яго творчасьці прагледзець у тым-жа напрамку апав. „После бала“ (1903) (пажадана да гэтага твору дадаць схэму школьнай яго прапрацоўкі).

4. Высьветліць пытаньне аб функцыянальнасці творчасьці Т. для яго эпохі і аб спадчынасьці яго творчасьці ў сьвятле ленінскай ацэнкі (арт. „Л. Н. Толстой“): значэньне талстоўскай крытыкі самадзяржаўя, капіталізму, царквы, прыватнай зямельнай ўласнасьці для сьвядомасьці працоўных мас. Астанавіцца на праблеме літаратурнай вучобы ў Т. Даць крытычны агляд плеханаўскіх памылак у ацэнцы творчасьці Т. і яе значэньня.

Пытаньні для самаправеркі:

1. Як трэба азначыць у асноўным клясава-ідэалёгічную накіраванасць творчасьці Т. у пэрыод 1861—1905 г.г. („Лев Толстой как зеркало русской революции“)?

2. Як рэалізуецца клясавая накіраванасць яго творчасьці мастацкімі сродкамі яго літаратурнага стылю (прасачыць на паасобных кампанэнтах роману „Война и мир“ і апавяданьняў „Утро помещика“ і „После бала“)?

3. Якое месца займае (у сувязі са сваёй функцыянальнасцю—гл. п. 4-ты пляну прапрацоўкі заданьня) творчасьць Т. у школьным выкладаньні як сацыяльна-выхаваўчы мутэрыял?

ЛІТАРАТУРА:

1) Творы Т.—ром, „Война и мир“ (пераважна тыя разьдзелы, якія па зьместу адпавядаюць пытаньням, пастаўленым у пляне прапрацоўкі заданьня), апав. „Утро помещика“, „После бала“.

2) Крыт. артыкул Ул. І. Леніна (гл. вышэй)

3) Для крыт. агляду плеханаўскай ацэнкі творчасьці Т.—зб. „Плеханов.—Статьи о Толстом“ і арт. М. Глаголева: „Ленин и Плеханов о Толстом“ („На литературном посту“, 1931, № № 20, 21, 23); для ацэнкі меншавіцкай крытыкі аб Т.—гл. І. Нусінаў „Меньшевики о Толстом“ („Октябрь“ 1931, 3).

4) К. Дрягин, „О творческом методе Толстого“ („Рапп“, 1931. № 1).

5) Толстой у творчай дыскусіі (пытаньне аб талстоўскай спадчыне і аб вучобе ў Т.)—гл. напр.: а) „Борьба за метод. Сборник дискуссионных статей“. М.-Л. 1931; б) А. Фадзееў, „На литературные темы“, М.-Л. 1932; в) Е Добін, „О лозунге срывания масок“ („За перестройку работы Рапп“, зборн. артык. 1932 г., стар. 49—97).

ЗАДАНИЕ № 8.

Тема задания:

Литература реакционной дробной буржуазии 60-70-х г. в борьбе с пролетарско-буржуазным либерализмом (с пролетарским путем капиталистического развития) и с революционной демократией (с американским путем капиталистического развития). Творчество Ф. М. Достоевского (1821-1881).

Методические указания к заданию:

а) установить классовую позицию Достоевского и классовую природу основных моментов его светопонимания на этапах перед и после реформенного времени; б) провести анализ классовой природы его творчества на этих этапах на основе раскрытия его светопонимания и творческого метода; в) установить функциональность его творчества для своей эпохи и для нашего времени; г) дать критический взгляд на творчество Д. с позиций Пераверзева.

План работы к заданию:

1. Узнать о классовой позиции и классовых идеалах Д. на этапах до реформенного и после реформенного времени; установить его отношения к другим классовым группам (до либерального дворянства и до революционного различия), характер его взглядов в кругу Петрашевского в 40-х годах и раскрытие его реакционной идеологии в 60-70-х годах.

2. При анализе творчества Д. на отдельных этапах его развития принять за основу его творческий метод, следующие моменты его светопонимания; субъективно-идеалистический пафос до раскола на первом этапе (до реформенным) как уход от раскола с одновременной эпохой (т. е. гуманизм Д., Д. и утопический социализм в 40-х годах); переход к объективно-идеализму на втором этапе (после реформы) как философское оформление реакционной идеологии Д. в 60-70-х годах — мистицизм и фатализм Д., его идеологизация капитализма и заострение программы реакционной „официальной народной“ (Д. и правое крыло славянофильства), — учение Д. об „народно-богословии“ и абсолюта самодержавия и религии.

3. Проследить творческий путь Д. и раскрытие его творческого метода на основе основных предпосылок его светопонимания на обоих этапах его творчества. Д. в 40-х годах; роман „Бедные люди“ и другие творения 40-х гг.: основные темы и образы („бедные люди“, „забытые люди“, первые эскизы индивидуалиста из мелкобуржуазного общества), их идеологическая направленность, как показ и оценка социальных противоречий эпохи с точки зрения идеалистического гуманизма, пасивность протеста Д. и его абсолюта социально-абсолютных людей, как признак его нарастающей реакционной идеологии. Д. в 60-70-х г.

Роман „Преступление и наказание“; паказ клясавых груп і клясавай барацьбы ў романах; вобраз Раскольнікава (яго сацыяльнае азначэнне, тэорыя Р., яго індывідуалізм, яго злачынства і шлях ад злачынства да пакаяння): клясавая накіраванасць у паказе Р.; кампаненты роману як мастацкія сродкі яго клясавай накіраванасці. Роман „Бесы“ і „Братя Карамазовы“: разгортванне рэакцыйнай ідэалёгіі Д. і яго барацьбы з наступам капіталізму, з дваранскім лібэралізмам, з рэвалюцыйным рухам (контррэвалюцыйны роман „Бесы“). Паказ і крытыка ў Д. (на даным этапе яго творчасці) дробна-буржуазнага бунтарскага індывідуалізму, утопічнага сацыялізму, рэвалюцыйнага народніцтва, капіталістычнага ладу жыцця; клясавая накіраванасць гэтага паказу як ідэалёгія рэакцыйнай часткі гарадзкой дробнай буржуазіі, якая дэклінавалася ва ўмовах развіцця прамысловага капіталізму; аб'ектыўна ідэалістычны падыход Д. да ацэнкі сацыяльных і політычных адносін; яго моральна-рэлігійная містыка. Рэалізацыя творчага метад Д. у паасобных кампанентах яго творчасці: жанры Д., яго кампозыцыйныя, стылістычныя і іншыя сродкі як асаблівасці яго „урбанізму“.

4. Устаноўце на аснове праробленага аналізу функцыянальнасць творчасці Д. і даць крытычны агляд меншавіцкай ацэнкі яго творчасці ў крытыцы Пераверзева (меншавіцкая тэорыя П. рас. гістарычнага працэсу, меншавіцкая яго ацэнка Кастрычніцкай рэвалюцыі).

Пытанні для самаправеркі:

1. Якую клясавую пазыцыю займае Д. на паасобных этапах сваёй літаратурнай дзейнасці? Яго адносіны да іншых клясавых груп у прыватнасці да ідэалёгаў двух шляхоў капіталістычнага развіцця.

2. Як трэба формуляваць ідэалёгічную накіраванасць яго творчасці на паасобных этапах і якімі адзнакамі характарызуецца клясавая прырода яго літаратурнага стылю (у паасобных кампанентах)?

3. У чым функцыянальнасць творчасці Д. для сваёй эпохі і для нашага часу?

ЛІТАРАТУРА:

- 1) Творы Д.—„Бедные Люди“, „Преступление и Наказание“.
- 2) „Достоевский“. арт. А. Луначарскага ў „Б. сов. энц.“, т. XXIII.
- 3) Для крытычнага агляду пераверзеўскай ацэнкі—арт. Пераверзева аб Д. у „Лит. энц.“, т. III.
- 4) Для бібліогр. і іншых справак—зборн. „Классики в марксистском освещении. Ф. М. Достоевский“.
- 5) Красновская, „Горький и рабочая пресса в дискуссии о Достоевском в 1913 году.“ („На литературном посту“, 1931, 15)
- 6) Па пытанні аб школьнай прапрацоўцы Д.—гл. Мамонаў, Фэдэрс і Цвятаеў „Рабочая книга по языку и литературе“, стар. 54-80 (школьная прапрацоўка роману „Преступление и наказание“).

ЗАДАНИЕ № 9

Тема задания:

Литература дробной буржуазии на этапе расцвета промышленности капитализма (канц. XIX ст.). Творчество А. П. Чехова (1860-1904) как идеолога либеральной дробной буржуазии и ее борьбе за идеалы буржуазной демократии.

Метавая установка задания:

а) выяснить классовую природу литературных стилей данного этапа и светле ленинской теории об двух путях капиталистического развития Р.; б) дать обзор революционно-народнической и либерально-народнической литературы данного часу (американские и прусские пути капиталистического развития); в) провести анализ творчества А. П. Чехова как идеолога либеральной дробной буржуазии на данном этапе; г) установить функциональность его творчества.

План работы:

1. Анализы с общим характером данного этапа классовой борьбы; проследить разложение на этапе канца XIX ст. двух тенденций (прусской и американской) капиталистического развития Р. и выявление их идеологической направленности в литературе. Преобладающая тенденция на наступных группах литературы дробной буржуазии: революционно-народнической (примеры: С. М. Крайчинский, П. Ф. Якубович, М. Е. Каронин) и либерально-народнической (примеры: Ус. М. Гаршин и Ул. Караленка); з творчестве данных писателей вспомнить то, что было у свой час прочитано и установить идеологическую направленность того же иного писателя и сопоставить с вышеуказанными двумя группами народничества.

2. После этого перейти к анализу творчества Чехова как представителя литературы дробной буржуазии на данном этапе. Анализ провести по следующим моментам:

а) Классовая позиция Чехова как представителя либеральной дробной буржуазии; постепенный рост его классовой самосознания и борьбы за идеалы буржуазной демократии и бароны прусской тенденции капиталистического развития (два этапа и разложение светопоглощения и творчества Ч.—80-е годы и 90—нач. 900-х г.).

б) Субъективный идеализм Ч. как основной пафос его дальнейшего классового сознания эпохи; реализация субъективного идеализма в творческом методе Ч. На основе вышеуказанных предпосылок — анализ творчества Ч.: „Мужики“, „В овраге“, „Вишневый сад“, „Человек в футляре“, „Дом с мезонином“, „Случай из практики“, „По делам службы“, „Моя жизнь“, „Рассказ неизвестного человека“, „Три года“; пролетаризация писателя реформенной войной, угнетение дворянской собственности, рост промышленной буржу-

азіі, дробна-буржуазная інтэлігенцыя ў розных групоўках (у прыватнасьці народніцкая інтэлігенцыя)—у паказе Ч.: клясавая прырода чэхаўскіх апавядальнага і драматычнага жанраў кампозыцыйных прыёмаў, стылістычных сродкаў.

в) Функцыянальнасьць творчасьці Ч. на да даным этапе і для нашага часу.

Пытаньні для самаправеркі:

1. У якой накіраванасьці паказвае Ч. рэчаіснасьць канца XIX ст. (80-90. пач. 900-х гг.) (чэхаўская інтэлегенцыя, чэхаўская вёска і г. д.)?

2. Якімі мастацкімі сродкамі рэалізуецца чэхаўскі паказ рэчаіснасьці (чэхаўская п'еса, чэхаўскі расказ, чэхаўская стылістыка і г. д.).

3. У чым функцыянальнасьць творчасьці Ч. як ідэолёга прускага шляху капіталістычнага разьвіцьця на этапе канца XIX ст.?

ЛІТАРАТУРА

1) Зборн. „Класікі в марксистском освещении—Чэхаў (арт. Луначарскага, Вароўскага).

2) „Чеховский сборник. Изд. Общ. А. П. Чехова и его эпохи“ (арт. „Чехов и р. интеллигенция“)

3) Зборн. „Чехов и его среда“ (арт. „Литературные взгляды Чехова“.

4) Ю. Собалеў, „Чехов“ (арт. „Творческий путь Чехова“.

5) И. Нусинов. „За Чехова и против чеховщины“—„Русский язык в советской школе“, 1929, 3.

6) Для ўзору школьнай прапрацоўкі чэхаўскага матэрыялу—Мамонаў, Фэдэрс і Цвятаеў, „Рабочая книга по литературе и языку“, стар. 87-103; Бачараў, Ліпаеў і Рыбнікава, „Литература в ШКМ, 3-я група“, стар. 75-84,—„Чехов“: Бархін, „О работе над Чеховым в школе“—„Русский язык в сов. школе“, 1929, 3.

ЗАДАНИЕ № 10.

Тэма заданья:

Літаратура эпохі імперыялізму (пач.), XX ст. як зброя клясавай барацьбы на даным этапе. Творчасць В. Брусава. А. Блока, І. Буніна, Л. Андрэева, Ул. Маякоўскага.

Мэтавая ўстаноўка заданья:

а) азнаёміцца з клясавымі напрамкамі літаратуры на этапе імперыялізму; б) правесці аналіз паасобных літаратурных стыляў на матэрыяле адпаведных пісьменьнікаў; в) ўстанавіць функцыянальнасьць іх на даным этапе клясавай барацьбы.

Плян прапрацоўкі заданья:

1. Азнаёміцца з эпохаю імперыялізму ў сьвятле ленінскага яе азначэньня (У. І. Ленін, „Империализм как высшая стадия капитализма“, выд. 3-е, М.-Л. 1931 г.). У процэсе азнаямленьня астана-віцца на наступных момантах: барацьба дзвюх тэндэнцый (прускай і амэрыканскай) капіталістычнага разьвіцьця на этапе імпе-

рыялізму; імперыялізм як „пераддзень соцыяльнай рэвалюцыі пролетарыяту“ (Ул. І. Ленін); рэвалюцыя 1905 г., яе рухаючыя сілы; вядучая роля ў ёй пролетарыяту, як авангарду рэвалюцыйнага руху (У. І. Ленін. „О революции 1905 г.“ М.-Л., 1931); рэакцыя наступных (пасля рэвалюцыі 1905 г.) гадоў і яе ўплыў на дыфэрэнцыяцыю класавых літаратурных напрамкаў; далейшы рост рэвалюцыйнага ўздыху ў рабочай класе; перарастаньне буржуазнай рэвалюцыі ў пролетарскую; пачатак і рост пролетарскага літаратурнага руху.

2. Прааналізаваць класавую прыроду і функцыянальнасць літаратурных стыляў на даным этапе паводле наступнай схэмы:

а) Літаратура буйнай буржуазіі на даным этапе ў барацьбе за імперыялістычныя тэндэнцыі капіталістычнага развіцця. Творчасць В. Брусава як прадстаўніка літаратурнага стылю буйнай буржуазіі на этапе імперыялізму. Мотывы імперыялістычнай агрэсіі ў творчасці Б.; творчасць Б., як поэзія капіталістычнага гораду: тэматыка аўладання „сусьветнымі каштоўнасцямі культуры“, нацыяналістычныя мотывы, адносіны да імперыялістычнай вайны. Пачатак пераходу рас. капіталізму да процэсу загіваўня і разам з тым упадніцтва ў аднэй частцы буржуазіі і спробы найбольш прогрэсуйнай часткі буржуазіі перайсці ў бок рэвалюцыі. Першы момант (настроі ўпадніцтва на грунце загіваўня капіталізму) у творчасці Брусава: дэкадэнцкія мотывы ў яго поэзіі—разлад паміж марай і рэчаіснасцю, уход у гісторызм і экзотыку; сымболізм як асноўная ідэолёгічная накіраванасць і мастацкае афармленне яго творчасці на этапе пачатку XX ст. Другі момант (імкненні найбольш прогрэсуйнай часткі буржуазіі) у творчасці Брусава як выяўленне вядучай процілегласці ў настраёвасці прогрэсуйнай часткі буржуазіі: творчы шлях Брусава ад загіваўчага капіталізму да Кастрычніцкай рэвалюцыі; Б. і пролетарская рэвалюцыя; Б. і пролетарская поэзія.

б) Літаратура дэградуючага дваранства на этапе імперыялізму. Літаратура дэкласаванага дваранства ва ўмовах буржуазна-капіталістычнага ладу жыцця. Творчасць А. Блока, як ідэолёга данай групы і прадстаўніка сымбалічнай поэзіі. Творчы шлях Б., разгортванне яго тэматыкі і ідэолёгічнай накіраванасці на паасобных этапах яго літаратурнай дзейнасці; Б. на этапе свайго ранняга романтизму,—класавая прырода яго містычнага роману з „прекрасной дамой“; Б. на этапе сутычкі романтизму ўміраючай дваранскай класы з рэчаіснасцю капіталістычнага ладу жыцця; Б. на этапе спробы адысці ад романтичных ілюзій дэградуючага дваранства да жыццёвых задач рэвалюцыі; блокаўскае прыняцце пролетарскай рэвалюцыі. Класавая прырода мастацкіх сродкаў Б., як прадстаўніка дваранска-ўпадніцкай плыні ў сымболізме.

в) Літаратура занепадаючага маёнткавага дваранства на даным этапе. Творчасць І. Буніна. Тэмы аб сялянстве

і памешчыках у праламленьні Б.; зруйнаваньне дваранскіх гнёздаў, заняпад вёскі, нікчэмнае быцьцё провінцыяльнай дробнай буржуазіі, соцыяльныя супярэчнасьці эўропейскай і пазаэўропейскай капіталістычнай культуры—у паказе Б. Агульная накіраванасьць яго творчасьці як поэзіі ўміраньня дваранства і выяўленьне адпаведных дваранскіх упадніцкіх настрояў; мастацкія сродкі творчасьці Б. у іх абумоўленасьці данай клясавай накіраванасьцю.

г) Літаратура дробнай буржуазіі на этапе імперыялізму. Літаратура рэакцыйнай дробнай буржуазіі; яе ўпадніцкія настроі ў сувязі з загіваўнем капіталізму і наступам рэволюцыі: індывідуалізм, пэсымізм, політычная без'ідэявасьць, варожы падыход да ацэнкі рэволюцыйных падзей, жах перад соцыяльнымі супярэчнасьцямі свайго часу. Творчасьць Л. Андрэева: яе рэакцыйная ўпадніцкая накіраванасьць, насычанасьць індывідуалізмам і пэсымізмам; элемэнты сымболізму ў кампанэнтах яго творчасьці (схэматычнасьць у структуры сюжэту, у кампозыцыйных прыёмах, у замалёўцы вобразаў, клясавая прырода сымболічнай стылістыкі ў творчасьці А.).

д) Літаратура рэволюцыйнай дробнай буржуазіі ў яе праламленьнях на этапе імперыялізму: 1) Рэволюцыйна-народніцкая літаратура на даным этапе; творчасьць П. Ф. Якубовіча (Мельшына) у пачатку XX ст. 2) Творчасьць В. В. Верасаева напярэдадні рэволюцыі 1905 г. як прадстаўніка марксысцкай ідэолёгіі ў яе барацьбе з занепадаючым народніцтвам. 3) Клясавая сутнасьць раньняга футурызму як літаратурнага стылю дробнай буржуазіі на этапе імперыялізму: футурысцкі бунт супроць ідэолёгіі і бытавых традыцый буржуанага мяшчанства; адмаўленьне ад ранейшай літаратуры, як шлях да вызваленьня ад буржуазнай ідэолёгіі; зацьвярджэньне новага літаратурнага стылю. Творчасьць Ул. Маякоўскага як прадстаўніка футурыстычнай школы на даным этапе („Облако в штанах“, „Флейта позвончика“, „Война и мир“): яго намячаючыся шлях ад дробнабуржуазнага індывідуалістычнага бунтарства да пролетарскай ідэолёгіі.

3. Для аналізу творчасьці вышэйназваных пісьменьнікаў выкарыстаць наступныя тэкстуальныя матэрыялы: Брусаў,—зборн. „Пути и перепутья“ (пераважна вершы „Мир“, разьдз. „В стенах“ у 2-м томе „Пути и перепутья“, поэма „Замкнутые“, „Песни“, „Работа“, „Каменщик“, „Ночь“, „Довольным“) і зборн. вершаў 1922—1924 пад назваю „Меа“ Блок. „Избранные стихотворения“, Л. М. 1924 (перав. вершы „Верю в солнце завета“, „Ты в поле отошла без возврата“, „Россия“, „Осенний день“, „Русь моя, жизнь моя“, „Фабрика“, „Митинг“, „Незнакомка“, „Соловьиный сад“) поэма „Двенадцать“ і верш „Скіфы“; Бунін—„Сны Чанга. Избранные рассказы“, М.-Л., 1928 (перав. „Золотое дно“, „Веселый двор“, „Князь во князях“, „Последний день“, „Чаша жизни“, „Братья“, „Господин из Сан-Франциско“); Андрэеў—„К звездам“. „Тьма“. „Жизнь человека“, „Царь-голод“, „Рассказ о семи повешенных“; Маякоўскі,—„Облако в штанах“, „Флейта позвончика“, „Война и мир“.

Пытаньні для самаправеркі:

1. Як трэба азначыць ідэолёгічную накіраванасьць паасобных літаратурных стыляў эпохі імперыялізму і якімі мастацкімі сродкамі яна рэалізуецца ў творчасьці вышэйназваных пісьменьнікаў?

2. Якія суадносіны літаратурных стыляў паміж сабою на даным этапе клясавай барацьбы і ў чым іх функцыянальнасьць?

3. Як успрымаюць паасобныя пісьменьнікі на даным этапе рэвалюцыйныя падзеі свайго часу? Адносіны Брусава і Блока да Кастрычніцкай рэвалюцыі?

ЛІТАРАТУРА:

1) Творы паасобных пісьменьнікаў (гл. вышэй).

2) Ул. І. Ленін, „Империализм как высшая стадия капитализма“, выд. 3-е. М.-Л., 1931 і „О революции 1905 года, доклад 22 янв. 1917 г. на собрании рабочей молодежи в Цюрихе“, М.-Л., 1931.

3) Крыт. літ-ра Брусава і Блока—арт. Д. Благога, „Лит. энцикл.“ т. I, тут-жа бібл. даведкі; пра Буніна—„Б. сов. энц“, т. УШ, арт. П. Когана; пра Андрэева—В. Вороўскі, „Из истории новейшего русского романа. Л. Андреев“, у зборн. „Русские критики в марксистском освещении. В. Воровский“, стар. 268—304; „Б. сов. энц“, т. II, тут-жа бібліогр., пра Маякоўскага — „На литературном посту“, 1931, 10 (Асееў, „Об отношении Ленина к Маяковскому“). „Правда“ 20/IV 1930, „Правда“ 19/V 1930 „Лит. газета“ 14/IV 1931 „Русск. яз в сов. школе“, 1930, 3, 4—арт. Арамілева і Храпчэнка, „Октябрь“ 1930, 12—арт. Дынамава—„Творческий метод Маяковского“.

ЗАДАНЬНЕ № 11.

Тэма заданьня:

Пролетарская літаратура эпохі імперыялізму ў яе барацьбе за соцыялістычную рэвалюцыю супроць капіталізму. Творчасьць М. Горкага як прадстаўніка пролетарскай літаратуры на этапе дакастрычніцкай рэвалюцыі.

Мэтавая ўстаноўка заданьня:

а) азнаёміцца з разьвіцьцём пролетарскага літаратурнага руху на этапе дакастрычніцкай рэвалюцыі; б) правесьці аналіз творчасьці М. Горкага як прадстаўніка пролетарскай літаратуры на даным этапе; в) устанавіць функцыянальнасьць яго творчасьці для сваёй эпохі і для нашага часу і значэньне яе для пролетарскага літаратурнага руху.

Плян прапрацоўкі заданьня:

1. Азнаёміцца, на падставе агульных дапаможнікаў і паасобных монографій (літаратуру гл. ніжэй), з асноўнымі момантамі ў разьвіцьці пролетарскага літаратурнага руху на этапе да Кастрычніцкай рэвалюцыі (пераважна ў канцы XIX і ў пач. XX ст.); устанавіць тэматыку раньняй пролетарскай літаратуры, яе ідэолёгічную накіраванасьць і функцыянальнасьць на этапе пераўрастаньня буржуазнай рэвалюцыі ў пролетарскую.

2. Правесьці аналіз творчасьці М. Горкага паводле наступных момантаў:

Клясавая пазыцыя Г. ў перыод дакастрычніцкай рэвалюцыі; яго раньняе ўвойсьце ў сфэру рэвалюцыйнага руху пролетарыяту; шчыльная сувязь з рабочай клясай; рэвалюцыйная дзейнасьць яго і барацьба з царскім урадам. Клясавая пазыцыя Г. як пісьменьніка ў сьвятле ацэнкі яго Ўл. І. Леніным.

Асноўныя моманты сьветапогляду Г. у іх паступовым разьвіцьці: рэвалюцыйнасьць Г. і яго накіраванасьць у бок барацьбы за рабочую клясу супроць капіталістычнага ладу; яго ацэнка клясавых сіл свайго часу з пункту гледжаньня іх адпаведнасьці задачам пабудовы соцыялізму; зацьвярджэньне ім ролі пролетарскай рэвалюцыі як адзінага выхаду з соцыяльных супярэчнасьцяў эпохі.

Творчы мэтад Г.—мастацкі паказ, на аснове соцыяльнай практыкі, клясавай барацьбы свайго эпохі і паступовага росту, у процэсе яе, клясавай сьвядомасьці пролетарыяту і яго вядучай ролі ў барацьбе за соцыялізм.

Творчы шлях Г. і разгортваньне на грунце сьветапогляду яго творчага мэтаду на паасобных этапах дакастрычніцкага перыяду яго літаратурнай дзейнасьці: рэвалюцыйная романтика раньняй творчасьці і яе клясавая прырода (1892-1898)—рэвалюцыйны патос і заклік да барацьбы (аналіз з твораў: „Песьня о соколе“ „Челкаш“, „Бывшие люди“ і інш. сказаў Г.); ацэнка клясавых сіл на этапе 1899-1905 (аналіз твораў: „Фома Гордеев“, „Мещане“, „Трое“, „Песьня о буревестнике“, „На дне“, „Дачники“, „Дети солнца“, „Варвары“), паказ быту і барацьбы рабочай клясы ў гады 1906-1907 і наст. (аналіз твораў: „Враги“, „Мать“). Прасачыць разгортваньне творчага мэтаду Г., як процэс паступовага аўладаньня ім дыялектыка-матэрыялістычным мэтадам пролетарскай літаратуры; паказаць, як рэалізуецца творчы мэтад Г. у паасобных кампанэнтах яго творчасьці (Горкаўскі апавядальны і драматычны жанры, кампозыцыйныя прыёмы, стылістычныя сродкі).

3. Устаноўце функцыянальнасьць творчасьці Г.—на этапе да Кастрычніцкай рэвалюцыі ў сьвятле левінскай яго ацэнкі як „буйнейшага прадстаўніка пролетарскага мастацтва“.

Пытаньні для самаправеркі:

1. На падставе праробленага аналізу даць адказ на пытаньне якімі адзнакамі характарызуецца стыль Г. як пролетарскага пісьменьніка на даным этапе.

2. Выходзячы з левінскай ацэнкі Г., адказаць на пытаньне аб памылках меншавіцкай крытыкі ў яе азначэньні клясавай прыроды творчасьці Г. і яго ролі ў разьвіцьці пролетарскага літаратурнага руху.

3. Формуляваць адказ на пытаньне аб значэньні Г. як пачынальніка пролетарскай літаратуры і аб праблеме літаратурнай учобы ў Г.

ЛІТАРАТУРА:

- 1) Вышэйназваныя творы М. Горкага.
- 2) Ул. І. Ленін аб Г.—гл. лісты Леніна да Г. за гг. 1908-1913 („Ленинские сборники“, I-IV) і арт. Г. Л. Бэшкіна „Ленин о Горьком“ (зб. „М. Горький в Н.-Новгороде“. Н.-Н., 1928).
- 3) Крыт. арт. аб Г.—гл. зборнікі: „М. Горький. Сборник крит. статей. Сост. Будков и Пиксаноў“ і „М. Горький“, пад рэдакцыяй Е. Ф. Нікіцінай 1928.
- 4) І Астахав „Творческий путь М. Горького—„Земля Советская“, 1931, 10.
- 5) Для даведак біограф. зместу гл. біограф. нарысы аб Г. Груздева і Грыгорьева, а таксама „Горький. Сборник статей і воспоминаний о Г.“, пад рэд. І. Груздзева, М. 1928.
- 6) Для крытычнага агляду меншавіцкіх ацэнак Г. гл. у вышэйназваных зборніках (п. 3) артыкулы Плеханава і інш., Г. Гарбачоў, „Капитализм и русская литература“, выд. 2-е, І. Беспалаў, „М. Горький“ („Литерат. энцикл.“, т. 2, стар. 643-655).
- 7) Бібліяграфію аб Г. гл. у дадат. арт. Луначарскага „М. Горький“-Б. С. Э., т. 18, стар. 239-240.
- 8) Для азнаямлення ў агульным нарысе з пролетарскім літаратурным рухам—Фрычэ, „Пролетарская поэзия“, В. Палонскі, „Очерки литературного движения революционной эпохи“, П. Коган, „Литература великого десятилетия“, А. Зонін „У истоков пролетарской лит-ры“, кнігамі Фрычэ, Плеханава, Когана, Зоніна прапануецца карыстацца ў парадку крытычнага іх агляду.

ЗАДАНЬНЕ № 12.

Тэма заданьня:

Пролетарская літаратура і літаратура сялянства ў яго клясавых праслаеньнях на этапе імперыялізму. Творчасьць пролетарскіх пісьменьнікаў—Д. Беднага, Ф. Шкулева, Г. Нечаева, П. Бесалька і інш. і сялянскіх пісьменьнікаў—І. Касаткіна, С. Пад'ячава, І. Вольнага, А. Няверава, М. Ключева і інш.

Мэтавая ўстаноўка заданьня:

а) пасля вывучэньня творчасьці М. Горкага як пачынальніка пролетарскай літаратуры на даным этапе правесьці аналіз творчасьці іншых, больш выдатных пролетарскіх пісьменьнікаў дакастрычніцкага пэрыоду; б) таксама прааналізаваць на канкрэтным матэрыяле сялянскую літаратуру данага этапу ў яе клясавых праслаеньнях і паасобных прадстаўнікох; в) устанавіць функцыянальнасьць пролетарскай і сялянскай літаратуры на даным этапе і яе значэньне для далейшага разьвіцьця літаратуры у паслякастрычніцкі пэрыод.

Плян прапрацоўкі заданьня:

1. Правесьці аналіз канкрэтнага матэрыялу (гл. ніжэй п. 2) пролетарскай і сялянскай літаратуры эпохі імперыялізму паводле наступнай схэмы:

а) Пролетарская літаратура і літаратура сялянства ў яго клясавых праслаеньнях на этапе імперыялізму. Творчасьць пролетарскіх пісьменьнікаў на этапе да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Творчасьць Шкулева Ф. С..

Нечаева Г., Е., Бесалька П. К. Тэматыка пролетарскай літаратуры на даным этапе і яе клясавая накіраванасць; паказ у ёй рабочай клясы, сялянства, дробнабуржуазнай інтэлігенцыі, адносіны да пролетарскай рэвалюцыі, упэўненасць у яе канечнай перамозе. Мастацкія сродкі (жанры, кампозыцыйныя прыёмы, стылістыка) пролетарскай літаратуры на даным этапе ў іх паступовым формаванні. Наяўнасць дробнабуржуазных элементаў у творчасці паасобных пісьменьнікаў; меншавізм у творчасці А. Бібіка.

б) Творчасць Д. Беднага на этапе да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Яго ўдзел як пісьменьніка ў бальшавіцкім друку на даным этапе („Звезда“, „Правда“). Асноўныя моманты сьветапогляду Д. Беднага як пролетарскага поэты і станаўленьне ў яго поэзіі творчага мэтаду пролетарскай літаратуры. Асноўныя тэмы і вобразы раньняй творчасці Б.; паказ клясавай барацьбы ў дарэвалюцыйнай вёсцы напярэдадні пролетарскай рэвалюцыі; адносіны вёскі да гораду і рабочая кляса ў прапамленьні Б.; зацьвярджэньне вядучай ролі пролетарыату на шляху да соцыялістычнай рэвалюцыі. Мастацкія сродкі творчасці Б. (жанры—байка і сатыра—стылістыка; асаблівае багацце яго лексыкі) і іх абумоўленасць творчым метадам поэты. Ленінская ацэнка творчасці Д. Беднага.

2. Сялянская літаратура на этапе да кастрычніцкай рэвалюцыі. Літаратура сялянскай буржуазіі (кулацтва) у дакастрычніцкі перыод; М. Ключоў і С. Есенін на даным этапе. Тэматыка і ідэолёгічная накіраванасць літаратуры сялянскай буржуазіі: барацьба з горадам, зацьвярджэньне адзінства інтарэсаў „усяго сялянства“ ў процілегласць гораду; ідэалізацыя заможнага зямляўласніка і сялянскага патрыярхалізму; абарона рэакцыйнай царкоўна-рэлігійнай ідэолёгіі; варожыя адносіны да рэвалюцыйнага руху.

Літаратура сялянскай бядноты. Клясавая барацьба ў прапамленьні пісьменьнікаў данай групы; іх адносіны да гораду і пролетарыату; вобразы бядноты, серадняцтва і рабочых у іх замалёўках; клясавая прырода іх мастацкіх сродкаў параўнальна з літаратурай сялянскай буржуазіі. Творчасць І. Касаткіна, С. Пад'ячава.

Літаратура серадняцтва. Клясавая барацьба на вёсцы ў замалёўцы пісьменьнікаў серадняцтва; незразуменьне яго аб'ектыўнага сэнсу (замена клясавай барацьбы барацьбой за культуру); няўстойлівыя адносіны да клясавага ворага-кулацтва; проціпастаўленьне інтарэсаў сялянства інтарэсам пролетарыату і разам з тым спроба знайсці апору ў рабочай клясе. Клясавая прырода мастацкіх сродкаў літаратуры серадняцтва. Творчасць Вольнага і А. Няверава.

3. Для аналізу выкарыстаць наступныя творы вышэйназваных пісьменьнікаў: Д. Бедны—Полн. собр. соч. М. Л. 1925, т. т. I і II творы 1908-1917,—паасобныя вершы, сатыры, байкі, напрык:

„Мокеев дар“, „Хозяин и батрак“, Лапоть и сапог“, „Притон“. „Союзники“, „В церкви“; Бесалька і Нечаеў—гл. Львоў-Рога-чэўскі „Книга для чтения“, т. I (у кнізе прапануецца кары-стацца толькі літаратурнымі тэкстамі, а не крытычнымі арты-куламі, якія там зьмешчаны); І. Вольнаў—„Повесть о днях моей жизни“ (1912); Невераў—„Собр. сочин.“, т. I; Касаткін—„Село Микульское“, „Петрунькина жизнь“, „Путь дорога“, „Из жизни странника“; Пад'ячаў—„К тихому пристанищу“, „Среди рабочих“, Есенін—зб. „Радуница“ (1916); Ключеў—зб. „Сосен перезвон“, „Лесные были“ і інш. зборн. 1912-1916 гг.

4. Устанавіць функцыянальнасьць трорчасьці паасобных прад-стаўнікоў пролетарскай і сялянскай літаратуры на даным этапе і значэньне іх для разьвіцьця літаратуры паслякастрычніцкага пэрыоду.

Пытаньні для самаправеркі:

1. Якімі асаблівасьцямі азначаецца на даным этапе клясавая прырода літаратурнага стылю пролетарскіх пісьменьнікаў і стылю літаратуры сялянства ў яе праслаеньнях?

2. У чым іх функцыянальнае значэньне як зброі клясавай барацьбы напярэдадні Кастрычніцкай рэволюцыі?

ЛІТАРАТУРА:

1) Творы паасобных пісьменьнікаў (гл. вышэй).

2) Ул. І. Ленін (нытаньне аб пролетарскай культуры і пролетарскай літара-туры), „Что делать?“—творы, выд. 3-е, т. IV, перав. стар. 378-434; „Речь на III Всероссийском съезде РКСМ 2 окт. 1920 г.“ Творы, выд. 3-е, т. XXV стар. 387 і наст.; „Речь на Всеросс. совещании политпросвета губернских и уездных отделов народного образования 3 ноября 1920 г.“—Творы выд. 3-е, т. XXV, стар. 452 і наст.; „Партийная организация и партийная литература“—Творы выд. 3-е, т. VIII, пераважна стар. 387-390.

3) Д. Бедны—выключна зля даведак гл. артыкулы ў Б. С. Э. (т. 5) і Ў. Л. Э. (т. 1), тут-жа і бібліограф.; Галавенчыкаў, „Творческий путь Д. Бедного“ („Лите-ратура и искусство“ 1931, 4 (зьвярнуць увагу на трактоўку аўтарам лёзунгу „одемянивания“—гл. „За перестройку Рапп“, стар. XII-XIV).

4) Бесалька—А. Луначарскі, „Революционные силуэты“, А. Зонін, „П. Бес-салько-пионер пролетарской прозы“ („Октябрь“ 1925, 8).

5) Касаткін—А. Рэвякін—арт. у Л. Э. (т. 5) і ў час. „Кретьянский жур-нал“ 1927, 8.

6) Пад'ячаў (Касаткін, Невераў і інш.)—Т. Федасееў, „Крестьянские писатели бедноты и середнячества“ („Русск. яз. в сов. школе“, 1931, 2-3).

7) С. Есенін—„Лит. энц.“, 4, „Есенин“—сбор. пад рэд. Е. Ф. Нікіцінай.

8) Ключеў і Ключкоў—Бескін О.—„Кулацкая художественная литература и оппортунистическая критика“, выд. Комакадэміі, 1930. (Артыкулы ў пп. 4 і 5, г. 3. Зоніна, Рэвякіна і інш., прапануецца для карыстаньня ў парадку крытыч-нага іх агляду).

З Ы М Е С Т

	Стар.
I. Конспэктывы агляд курсу расійскай літаратуры XIX—пач. XX ст, па разьдзелах і тэмах.	6
II. Заданьне для прапрацоўкі паасобных тэм курсу расійскай літаратуры XIX і пач. XX ст.	
Заданьне № 1	33
" № 2	36
" № 3	39
" № 4	41
" № 5	43
" № 6	45
" № 7	46
" № 8	49
" № 9	51
" № 10	52
" № 11	55
" № 12	57

1964 г.

а 1825

ЦАНА 65 КАП.

80000003 1 19243

Бел. редзед
1994 г.

